

Програма на Българската Социалистическа Партия

УВОД

Световният социализъм преминава в края на XX век през бурята на обновлението. Извършва се преоценка на целите и ценностите, както и на пътищата, водещи към тях; осмислят се провалите и натрупаният позитивен исторически опит; търси се отговор на новите проблеми, родени от новите реалности в съвременния свят. В тази буря се ражда социализмът на XXI век.

През такава обновителна буря преминава и социализмът в България.

БСП изживява процес на дълбока промяна в нов тип социалистическа партия - съвременна социалистическа партия на демократичната левица.

В подготовката на тази програма са обобщени натрупаният от Българската социалистическа партия практически и теоретически опит след 10 ноември 1989 г., дълготрайното в приетия от XIV конгрес "Манифест за демократичен социализъм в България" и в приетата от XXXIX конгрес "Платформа за по-нататъшно обновление и преобразуване на Българската социалистическа партия в съвременна партия на демократичния социализъм", както и най-ценното и отговарящо на условията в България от чуждестранния опит.

Програмата е синтез на новите виждания на БСП за демократизация на съвременната българска държава и обществена уредба, за извеждане на страната от кризата и за модернизация на нашето икономическо развитие пред прага на XXI век. Тя е продукт на мъчителните уроци от провала на обществата на авторитарния социализъм в бившия Съветски съюз и в Източна Европа и същевременно на убедеността в прогресивния социален и хуманистичен потенциал на социалистическите идеи и ценности. Тя изразява волята на Българската социалистическа партия да работи за обновлението и реализирането на социалистическите идеи на българска земя, като се преобразува в съвременна партия на демократичния социализъм.

ПЪРВА ЧАСТ

ПРОГРАМНИ ЦЕЛИ НА БСП И ПЪТИЩА ЗА ТЯХНОТО РЕАЛИЗИРАНЕ

НОВИТЕ ВРЕМЕНА - ЕПОХА НА ГЛОБАЛНИ ПРОМЕНИ И ТРАНСФОРМАЦИИ

Основната характеристика на съвременния свят е, че в него се извършват в глобален мащаб и с безпрецедентни последици технологични, информационни, екологични и демографски промени, които водят до промени във всички области на живота на хората и на обществото. Тези промени засягат всичко - икономиката, характера на труда, социалната структура на обществото, отношенията между хората, както и отношенията им със и към природата, управлението, начина на живот, обема и съдържанието на свободното време, международните отношения, състоянието на човешкия дух, морал, здраве, образование, творчески способности, мислене и въображение.

Никоя държава и никоя политическа партия няма бъдеще, ако не разбере извършващите се в съвременния свят промени и ако не се приспособи към тях.

Днес човечеството отново се намира в преломен период. Различните страни и региони са повлияни по различен начин от прехода към слединдустриалната епоха. Появиха се реалности и проблеми, които световната история не познава.

На първо място стои въпросът за оцеляването на човечеството и на живота. Появата на ядрено, химическо и биологическо оръжие за масово унищожение породила безпрецедентната алтернатива "мир и оцеляване или война и тотална гибел". Опасността от световна ядрена война намалела, но дамоклевата заплаха от ядрена катастрофа не е отстранена. В тези условия войната не може да бъде инструмент на политиката.

Мирът не е само отсъствие на война, а и нови международни отношения на сигурност, равноправие, ненасилие и сътрудничество. Конфликтите трябва да се решават с мирни средства. Разоръжаването трябва да продължи. Безопасността на малките държави трябва да се гарантира чрез система за колективна сигурност. Локалните войни и военни конфликти трябва да се предотвратяват. Хегемонията на великите държави трябва да намери адекватно противодействие от световните организации и от регионалните структури.

На дневен ред се поставя въпросът за създаване на нов мирен световен ред и за практическо изграждане на общоевропейска система за безопасност на всички европейски държави.

Съдбовно важни за човечеството са екологическите императиви на съвременния свят. Екологическата световна ситуация е безпрецедентна. На земята може да настъпи екологична катастрофа. Тревожна е степента на глобално макрозамърсяване на планетата - на земята, въздуха, водата. Много от човешките дейности отделят огромни количества токсични вещества, които се натрупват в околната среда. Унищожават се горите, отравят се почвите, окисляват се езерата, замърсяват се реките и моретата. Изчезват видове растения и животни. Увеличава се макрозамърсяването на горните слоеве на атмосферата, което крие непоправими последици. Все повече нараства опасността от трайно нарушаване температурата на земната повърхност.

Всичко това изисква глобална екологическа политика. Екологическата трансформация на сегашните и на утрешните национални икономики и на световната икономика като цяло е сред най-големите предизвикателства на новите времена. Мисл? глобално - действай локално - това е формулата на тази трансформация.

Съвременният свят преживява нова технологическа революция. Нейната същност е слединдустриалното развитие на технологиите. Микроелектрониката и информатиката преобразяват човешките възможности в производството, комуникациите и управлението. Производството се автоматизира и роботизира. Далекосъобщителната техника изгражда нови системи за информация в национален, регионален и световен мащаб. Генното инженерство и биотехнологиите откриват неподозирани възможности и създават невъобразими опасности. Научният прогрес води до откриване на нови материали и нови източници на енергия. Необятни станаха възможностите на днешните масмедии - телевизия, радио и вестници.

Човечеството извършва преход от индустриално към слединдустриално общество. Определящи фактори на развитието ще бъдат знанието, информацията и образованието.

Новите технологии революционно увеличават капацитета на производителността, но поставят обществото пред избор: дали да се произвежда повече от всички трудоспособни хора при намалено работно време или ще се появи общество, в което

едно високопроизводително малцинство ще произвежда и ще потребява все по-интензивно, а големи социални групи ще са обречени на безработица и изтласкване в периферията на обществото. Дали новите технологии ще дадат възможност да се осигури благосъстояние на всички граждани на обществото или още повече ще го разделят на богати и бедни, на привилегировани и онеправдани.

В резултат на коренните промени в производствената дейност ще настъпят дълбоки промени в характера на труда. Тенденцията е към поява на нови професии, разнообразяване на условията на труд, повишаване на квалификацията, преобладаване на работещите в сферата на услугите, промяна в статуса и в интересите на работниците.

Слединдустриалният характер на труда и слединдустриалният работник съществено ще се отличават от индустриалните и като структура на трудовата дейност, и като професии, и като условия, и като организация, и като интереси. Слединдустриалните технологии ще модернизират всички области на обществото. На добро бъдеще могат да се надяват само онези държави, които навреме успеят да извършат своята слединдустриална модернизация, и само онези общества, които съумеят да осигурят простор за положителните и да предотвратят отрицателните последици от нея.

Изключително силно отражение върху днешното и утрешното развитие на човешкия прогрес ще дава новата демографска ситуация в света. Населението на земята днес наброява около 5 милиарда души и нараства с около 1 милион на всеки 4-5 дни. Огромната част от него е концентрирана в слаборазвитите страни и живее в крайно тежки социално-икономически, образователни и културни условия. От друга страна, в европейските (включително и в България) и изобщо в индустриалните държави се появява с нарастваща острота въпросът за стареенето на населението. В новите условия това засяга не толкова способността за производство, колкото спецификата на живота и потребностите на хората от бързо увеличаващата се група на третата възраст.

Най-труден за решаване тук е проблемът "Север - Юг". Двадесет и първият век или ще намери пътя и средствата за преодоляване на ужасяващата бедност на многолюдния Юг, или ще бъдем свидетели на грандиозни, непознати в историята миграции на хора с непредсказуеми последици от това.

Съвременните процеси съдбоносно засягат бъдещето на България. Тя може и трябва да стане модерна цивилизована държава. Модернизация (технологическа, икономическа, социална и институционална) - това е ключът за влизане на България в съвременния напреднал свят и в новите времена. Колкото по-дълбоко се реформира и модернизира и БСП, толкова по-голяма ще бъде нейната роля в извършването на реформите и в модернизирането на България.

Българската социалистическа партия гледа с оптимизъм, но и с отговорност в бъдещето. Ние предлагаме на България път и политика, които ще я изведат от сегашната криза и ще осигурят нейната модернизация в съответствие с глобалните промени и трансформации в съвременния свят.

ОБЩЕСТВЕНИ ЦЕЛИ НА БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

Ключов въпрос в сегашния процес на преобразуването на БСП в нова партия е към какво общество ние, социалистите, се стремим в нашата страна през следващите две десетилетия и в историческа перспектива в условията на новите световни и европейски реалности. Този въпрос присъства във вътрешнопартийната дискуссия, неговият отговор се очаква и извън партията.

Принципният отговор, който може да се даде на този етап, е:

Българската социалистическа партия се бори за създаване в България на мирно, свободно, демократично и социално справедливо общество, в което ще бъдат осигурени правата, благосъстоянието и ново, по-високо качество на живот за всички български граждани. Това е нашето, социалистическото разбиране за обществото, което трябва да се появи в резултат на извършващите се у нас политически, икономически, социални и други реформи. Такава е нашата дългосрочна цел, към такава общество се стреми съвременният демократичен социализъм.

От гледна точка на социално-икономическото развитие на страната, в следващите две десетилетия България чрез дълбоки реформи трябва да извърши двустранен преход:

*** Излизане от сегашната тежка икономическа и социална криза. Заедно с това формиране на съвременно гражданско общество, на демократична, правова и социална държава на основата на пазарно-конкурентна и социално-справедлива икономика.**

*** Приспособяване към новите слединдустриални процеси и тенденции в световното развитие.**

Тези две страни на прехода не са разделени нито във времето, нито в своето съдържание. Извършваните в страната реформи трябва да осигурят тяхното взаимопроникване и взаимозависимост.

Определянето на обществените цели на БСП изисква ясен и конкретен отговор на въпросите - какво отхвърлят и какво искат социалистите в България?

Какво отхвърляме ние, социалистите?

- * Ние отхвърляме войната и насилието.
- * Ние отхвърляме всякаква форма на диктатура, тоталитаризъм и авторитаризъм.
- * Ние отхвърляме потъпкването на свободата и правата на човека, дискриминирането или преследването по политически, етнически, религиозни и идейни причини.
- * Ние отхвърляме политиката и действията за национално разединение и противопоставяне.
- * Ние отхвърляме каквито и да било опити за посегателство върху държавните граници, интегритета на народа и националната независимост на Родината ни.
- * Ние отхвърляме както националния nihilизъм, така и националния шовинизъм, както в нашата, така и в другите страни.
- * Ние отхвърляме опитите на големите и силни държави да упражняват диктат и хегемония в международните отношения.
- * Ние отхвърляме разделението на обществото на малка част много богати и преобладаваща част бедни и социални слаби.

- * Ние отхвърляме социалната несигурност на хората, липсата на стабилно гарантиране на тяхното здравеопазване, образование, труд и почивка.
- * Ние отхвърляме продължаващото разделение в Европа и в света на бедни и богати страни.
- * Ние отхвърляме разрастващата се дехуманизация на обществото, увеличаването на отчуждението и влошаването на качеството на живот на хората.
- * Ние отхвърляме безогледното потребление на природните ресурси и самото разбиране за човека като господар на природата.
- * Ние отхвърляме политиката, която води до упадък на културата, на духовните опори и на традиционните добродетели на народа ни.

Какво искаме ние, социалистите?

- * Ние искаме мир.

Мир в границите на България. Нашата вътрешна политическа стратегия е за мирен преход, национално съгласие и помирение, политически диалог за извършване на реформите.

Мир между балканските народи. Нашата регионална стратегия е мирни и стабилни Балкани. Ние сме за прекратяване на войната в бивша Югославия, за предотвратяване на балканска война, за укрепване на доверието между балканските държави и народи, за развитие на двустранното и многостранното балканско сътрудничество. Ние сме за Балкани на партньорството, на мирното разрешаване на конфликтите, на развитото добросъседско и регионално сътрудничество.

Мир в Европа. Нашата европейска стратегия е мирно вграждане на България в европейските структури, преодоляване на разделенията между напреднала Западна и изостанала Източна Европа, задълбочаване на мирното икономическо и културно сътрудничество между европейските държави.

Мир в света. Ние се стремим към изключване на войната, към разумна световна общност на хората и държавите от цялата планета, в която заедно ще бъдат запазени мирът и животът, ще се преодолее бедността и ще се постигне благоденствие за всички.

* **Ние искаме свобода.** Ние сме за провъзгласяване, но и за гарантиране свободата на гражданите. Необходимо е както строго спазване на Конституцията на Република България, така и създаване на социално-икономически предпоставки за свободата на всеки човек. Бедният и зависимият не може да бъде свободен.

* **Ние искаме демокрация.** България трябва да стане съвременна демократична държава, основана на политическата активност на своите граждани, с развито гражданско общество, способна с демократични средства да решава възникващите проблеми, осигуряваща правата на всеки свой гражданин. Новото в политическата култура на Българската социалистическа партия е разглеждането на демокрацията не само като най-прогресивната форма на управление, а и като обществена ценност. Днес пред България стои задачата да избегне израждане на демократичните процеси у нас, да укрепим демократичните държавни институции, да усвоим демократичния опит на напредналите държави, да постигне нова демократична политическа култура. БСП ще съдейства за решаването на тази задача.

*** Ние искаме социална справедливост.** Ние преодоляхме уравнилското разбиране за решаване на този основен обществен проблем, но оставаме при най-добрите традиции и завоевания на социализма в борбата срещу бедността, безработицата, ограбването на трудовите хора. Сега в България се извършват бързи процеси на социално диференциране. Българската социалистическа партия изразява интересите на бедните и средните групи от населението, но ние не сме партия на бедността. Нашата обществена цел е със солидарните усилия на цялото общество да се постигне благосъстояние за всички и справедливо разпределение на създадения от всички граждани национален продукт.

*** Ние искаме обществено равенство между мъжете и жените.** В съвременния свят се извършва женска революция. Нужни са цялостно преосмисляне и промяна на досегашния исторически и съвременен опит за решаването на този въпрос. Без това прогресът е невъзможен. Става дума не само за тежкото положение на голяма част от жените в България днес, което трябва да се промени. Става дума не само за равни права между мъжете и жените. Въпросът е за пълноценно реализиране на специфичните качества, начин на мислене и ценностен потенциал на жените за цялостното развитие, облагородяване и хуманизиране на обществото.

*** Ние искаме работа и здравеопазване за всички.** Възможност за всеки гражданин с труда си да печели уважението на другите, своята самостоятелност и просперитет. Гаранции за здравето и почивката на всички хора.

*** Ние искаме условия за приоритетно развитие на науката, образованието и културата.** Инвестициите в тези области са инвестиции за националното бъдеще, изоставането е стратегическа опасност. При цялата трудност на прехода държавата и обществото трябва без забавяне да преодолеят сегашното несъзвучно с новото време отношение към тези области и тяхното крайно тежко състояние.

*** Ние искаме радикална икономическа реформа на поносима и справедлива социална цена, структурна и технологична модернизация на българската икономика,** за да се осигури качествен напредък в развитието и конкурентоспособността на българското производство, за да се усъвършенстват характерът на труда и животът на хората.

*** Ние искаме съвременна екологическа стратегия и политика,** които ще опазят жизнеспособна българската природа, ще защитят екологически хората и тяхната среда.

* Ние виждаме ядрото на съвременния прогрес не само в подобряването на материалните и духовните условия на живот на хората и народите - това си остава основен въпрос, но и в осигуряването на по-високо качество на живота. Това изисква преосмисляне на цялостното развитие на страната, на регионите, на света. Социалистите са за такова развитие, което е ориентирано към тази по-висока цел на човешкия прогрес.

Никой не може да спре прогреса. Съвременният свят е пълен с опасности, включително и апокалиптични. Именно прогресът може да предотврати катастрофата, да помогне на човечеството да оцелее и да използва за градивни цели новите възможности на науката и технологиите. Ето защо Българската социалистическа партия е заедно с тези сили в България, Европа и света, които са за прогресивни преобразования. За прогрес, който ще блокира разрушаването и ще тласне напред човешката цивилизация. За прогрес, който ще запази живота, ще избави човечеството от войни и катастрофи, ще осигури хляб, свобода, справедливост и хуманност за всички хора.

Българските социалисти смятат, че такъв прогрес не е утопия, а напълно реалистична алтернатива за развитието на обществото у нас и в света и заедно с всички леви и демократични сили ще работят за нейното осъществяване.

ПЪТИЩА И СРЕДСТВА ЗА ПОСТИГАНЕ НА НАШИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ ЦЕЛИ

Българската социалистическа партия извършва - върху основата на своята и на световното социалистическо движение история, върху основата на поуците от провала на обществата на авторитарния социализъм в бившия СССР и в Източна Европа, на базата на съвременния световен опит - дълбоко преосмисляне на пътищата за реализиране на своите обществени цели.

В новите исторически условия Българската социалистическа партия се отказва от насилствените форми за завоюване на властта. Ние възприемаме нова политическа философия - постигане на властта чрез демократични избори, реализиране на нашите обществени цели чрез демократични средства, по пътя на постепенни или радикални реформи, трансформационни процеси и качествени преобразования.

Отказвайки се от използването на насилие в политическата борба, българските социалисти никога няма да се примирят с използването на насилие и потисничество от други срещу свободата и правата на човека, както и срещу самата БСП. Що се отнася до агресия срещу България - ние ще защитаваме с всички средства, включително и с оръжие, свободата, границите и независимостта на Отечеството ни.

Българската социалистическа партия се отказва от диктатурата на пролетариата и се противопоставя и в своите принципи, и в своята практическа политика на всякакъв вид диктатура. Пътят на установяването на демократично общество в България преминава през демокрацията, а не през нейното ограничаване и погазване. Ние сме за парламентарна демокрация и републиканска форма на управление. Ние сме за разделение на властите - в сегашния преходен период въпросът, от който зависи съдбата на демокрацията в България, е създаването на национално отговорен, широко представителен и компетентен парламент, на силна и ефикасна демократична изпълнителна власт и на самостоятелна, служеща единствено на закона съдебна власт.

Българската социалистическа партия се отказва от налагането на идеологически монопол в духовния живот и в развитието на обществото. Категорично отхвърляме догматизма и доктринерството, които нанесоха голяма вреда на партията и обществото. Ще се борим срещу всякакви опити - откъдето и да идват те - за установяване на нов идеен монополизъм, за копиране и пренасяне на чужди модели. Нашата партия е за общество на свободен и многообразен духовен живот, основан върху свободата на мисълта и творчеството, върху разнообразието и плурализма на идеи, мнения и ценности, върху поддържането на нови направления на духовното ни развитие, както и върху съхраняването и таченето на драгоценното богатство на българските традиции и култура. В сферата на мисълта, на духа и творчеството трябва да бъде забранена всякаква забрана. В познаването и ползването на науката, на прогресивните и ценни философски, политически, икономически, правни и други идеи на съвременната обществена мисъл ние виждаме една от основните предпоставки за успеха на прехода и с всички сили ще работим за това.

Българската социалистическа партия е за правова държава и за повишаване ролята на гражданското общество. Демократичната държава се управлява от легитимно избрани държавни институции, гарантира приложението на закона и осигурява правата на всички граждани. Гражданското общество - с дейността на своите разнообразни сдружения и с активността на самите граждани - не само осигурява

контрол върху държавата, но и сам? по себе си представлява автономен фактор на демокрацията. Необходимо е в следващите години да продължим укрепването на демократичните държавни институции у нас на всички равнища и да се стимулира разностранното развитие на гражданското общество.

Българската социалистическа партия е за реформиране на командно-административната икономическа система в социална пазарна икономика. "Свободната" пазарна икономика е изминат етап в напредналите страни. Съвременният неолиберализъм залязва, дори и в САЩ и във Великобритания. Успешното решаване на националните икономически проблеми и на задачата за осигуряване благосъстоянието на всички български граждани изисква съчетаване на пазара със справедлива данъчна, осигурителна, екологическа и друга държавна икономическа политика за преразпределение на произведения национален продукт. Съвременна социално и екологически ориентирана пазарна икономика - това е верният път на икономическата реформа у нас.

Българската социалистическа партия отстоява еднонационалния характер на българската държава. Ние сме безкомпромисни противници на каквито и да било действия за нарушаване целостта на страната ни или за разединение на българския народ. Заедно с това ние сме противници на разпалването на етническа и религиозна вражда между гражданите и сме открити защитници на етническата и религиозната толерантност у нас.

Българската социалистическа партия е за политически плурализъм. Урокът за авторитарната същност на еднопартийния политически монопол е сред най-важните уроци, които БСП извлича от миналото. Ние сме за многопартийна политическа система и за диалог между политическите партии и алтернативи. Свободните демократични избори са тези, които ще дават и ще отнемат доверието на гражданите, а оттам и държавната власт на различните политически партии.

Българската социалистическа партия оценява като опасен рецидив на по-далечното и по-близкото минало съдебната разправа с политическия противник. Необходимо е да се пресече тази зловеща традиция в българската политическа история и да ѝ се сложи край. Българската социалистическа партия е против политиката на отмъщение, против политическите процеси и политическите затвори. Политическа отговорност за провежданата политика - да! Съдебна отговорност за доказани лични престъпления - да! Разправа за политика, репресии над политическия противник - не! България не може да стане демократична държава и демократично общество, докато не прекъсне преследването, дискредитирането и репресирането за политически възгледи и за политика.

Българската социалистическа партия е за цивилизоване на политическите отношения у нас. И придобиването на властта, и упражняването на властта, и слизането от власт трябва да става по мирен начин, чрез демократични процедури. Политическата борба между партиите не трябва да се изражда в политически "племенни войни". Различието трябва да води до възможност за избор между политически алтернативи и способни политици, а не до унищожаване на политико-алтернативното многообразие и на политическия опонент. Демократизацията на България днес се нуждае от демократични партии и от политици демократи, а също така и от цивилизоване на нашия политически живот, на нашите политически партии и политически елити.

От всички тези програмни постановки следва, че Българската социалистическа партия преживява процес на усвояване на нова политическа култура. Основното в нея е демократизмът. Ние възстановяваме най-добрите демократични традиции в нашата собствена, повече от 100-годишна история, преодоляваме погрешните

теоретични тези и допуснатите практически извращения и усвояваме най-напредничавото от световния демократичен опит. Социалистите са преди всичко демократи - това е новата политическа култура на БСП. Демокрацията - това е пътят, по който Българската социалистическа партия ще въплъти в развитието на обществото своите цели и ценности. Демокрацията е не само път, но и цел - това е новото разбиране на Българската социалистическа партия за уредбата на държавата и обществото.

ИСТОРИЧЕСКИ КОРЕНИ И ПОУКИ

Идеите на социализма се формират постепенно, техният зачатък се намира далеч назад в историята. Те имат родствена връзка с древните свободолюбиви идеали на гръко-римската култура. Още по-близка е връзката им с християнските ценности. Непосредствената им духовна основа са хуманистичната философия, просветителството, идеите на социалистите утописти, както и опитът на работническото движение.

Социалистическите идеи, обосновани от Маркс през XIX век, се появяват като система от теоретични принципи и разработки за по-добра уредба на обществото, противоположна на съществуващото тогава общество на жестока несправедливост и експлоатация.

Стремещт към по-справедливо общество е неунищожим. Несекващи са и усилията да се усъвършенстват социалистическите идеи за постигането на такова общество. Тези усилия могат да бъдат успешни само ако социалистическите партии осмислят уроците на историята и същевременно здраво се опират върху реалностите на съвременността.

Българската социалистическа партия е основана на 2 август 1891 година на старопланинския връх Бузлуджа под името БСДП от Димитър Благоев и група видни български политици и интелектуалци. Заслугата на Благоев и първите социалисти в България е историческа - те посяха семето на социалистическите идеи и ценности в българската обществена почва и създадоха партия, която да се бори за тяхното реализиране.

Изворите на социализма в България са чисти и с голяма обществена стойност. Избликвайки от най-светлите идеи на българското Възраждане и борбата за освобождение на България от турско робство, тези извори вляха в общественото ни развитие най-модерните за времето си идеи и тенденции на напредналите европейски страни. В съвременното развитие на Българската социалистическа партия е необходимо да бъдат възродени най-ценните традиции от нашето социалдемократическо минало: вяност към народа и хората на труда, безкористно служене на социалистическия идеал, висока нравственост, свобода на мисълта, стремеж към съобразяване с националните традиции и специфика, интелектуална, морална и гражданска смелост в отстояването на социалистическите идеи и ценности.

Българското социалистическо движение е многообразно. В неговата дълга история има различни разбирания, течения и партии. Партисти и съюзисти, тесни и широки социалисти, комунисти и социалдемократи - независимо от различията между тях, всички те са дали своя оригинален принос в развитието, разпространяването и борбата за реализиране на социалистическите идеи. Многообразието не е слабост, а исторически обусловено богатство на социалистическото движение. Не многообразието, а противопоставянето между различните движения, тенденции и партии, липсата на единство и взаимодействие между тях е голямата слабост и голямата поука от историята на българския социализъм. Българската

социалистическа партия се обявява за единодействие на българската левица и ще работи за постигане на това единодействие с всички демократични леви партии и формации, преди всичко със социалдемократите, с левите аграрни партии, с левите екологични движения и други.

Най-ценното в историческото наследство на Българската социалистическа партия е борбата за свобода, социална справедливост и демокрация. Защиатавайки коренните интереси на хората на труда, социалистите действаха в парламента и в местната власт, организираха хиляди стачки, политически демонстрации и кампании, а в периодите на мракобесие и фашизъм - въстания и партизанско движение. Това наследство е неразделна част от борбата на българския народ срещу потъпкването на свободата и правата на човека, за национална независимост и социална справедливост.

Особено голям е приносът на нашата партия в борбата срещу фашизма. България е осеяна с братски могили и лобни места и никога няма да забрави своите герои антифашисти. Този принос получи широко национално и международно признание. Участниците в антифашистката борба и в партизанското движение бяха хора с висока патриотична идейна мотивация, с чисто морално и политическо съзнание, готови да жертват всичко, включително и живота си, за свободно и справедливо общество. Обединяването на демократичните антифашистки сили в единен фронт беше забележителен исторически факт с голямо значение за победата над фашизма в България.

Българската социалистическа партия има надвековна история, писана с искрената вяра на много поколения нейни членове и симпатизанти в социалистическия идеал и с кръвта на хиляди честни, способни и достойни хора. Поради това тя има дълбоки корени, голям политически авторитет и морален кредит сред народа.

Но историята на партията е сложна. Разцеплението и противопоставянето на партиите на социалдемократията, ортодоксията и сектантството на "тесния социализъм", недостатъчно критичното възприемане на "руския път" и особено пренасянето на сталинския модел партия и общество у нас, "доктринерският синдром", елиминирането на политическата и организационната самостоятелност на партията от Третия интернационал схематизираха нейното теоретично мислене и водеха до сериозни грешки в нейната практика, откъсваха я от националната специфика и от широките слоеве на народа, често я лишаваха от партньорство и сътрудничество с основни демократични политически сили в страната.

Изключително сложна и отговорна е преоценката на следдеветосептемврийския (1944 г.) период в историята на партията. Тук са еднакво исторически недостоверни и обществено вредни както тоталното очерняне и отрицание, така и заобикалянето на принципните пороци на системата на авторитарния социализъм и на допуснатите грешки и извращения.

Не трябва да се забравя, че след коренната промяна, извършена у нас след победата над фашизма през 1944 г., ние поехме пътя на изграждане на многопартийно, демократично и справедливо общество. Това бе оригинален и верен път. Но той бе прекъснат поради силовото налагане на сталинската политическа и икономическа система на обществото. Това доведе до дълбоки отклонения от принципите на социализма в развитието на демокрацията, до потъпкване на основни права на гражданите и до насилие над хора. Българската социалистическа партия оценява недемократичните форми на държавно управление като несъвместими с идеите и целите на социализма и осъжда допуснатите извращения и насилие.

Изключително трудни проблеми стояха за решаване в икономическото, социалното и културното развитие на страната в следвоенния период. България беше изостанала и неразвита страна. Управляващите буржоазни партии не успяха да я изведат от това състояние. Тази задача се падна на нашата партия.

Създаденото през изминалите десетилетия в икономическата и социалната област и в културата е огромно по своите размери, направено е от българския народ, от таланта на неговите творци и специалисти и представлява национален капитал. Бяха осъществени успешни качествени промени, които имат важно значение за развитието на страната. Извършена бе ускорена индустриализация. Създадено бе уедрено съвременно селско стопанство. Изградени бяха милиони нови къщи и апартаменти. Построи се нова автомобилна, железопътна, въздушна и водна транспортна система. Осигурени бяха безплатно медицинско обслужване и всеобщо безплатно средно образование. Гарантирано бе правото на труд и почивка за всички. Науката и културата преживяха период на бурно развитие, в процеса на което бяха създадени забележителни художествени произведения, научни и културни ценности. Създаден бе значителен интелектуален и кадрови потенциал. Повишено бе жизненото равнище на хората.

Заедно с това командно-административната икономическа система показва своята принципна и практическа неспособност да осигури стопанския просперитет на страната в новите условия. Неоправдани се оказаха потискането и прекомерното одържавяване на частната собственост. Забави се структурната и технологическата модернизация на икономиката. Нашето производство изостана от световното развитие и се превърна в неконкурентоспособно. Намаляха темповете на икономическото ни развитие и непосилно се увеличи външният дълг. Все по-широки размери вземаха волунтаризмът, бюрокрацията и корупцията. През последните години страната навлезе в икономическа, социална, екологическа и нравствена криза.

Когато търсим причините за провала на обществата на авторитарния социализъм в бившия Съветски съюз и в другите източноевропейски страни, ние не трябва да се боим да стигнем до корена на нещата. Най-малко четири са решаващите причини за този провал:

* Авторитарна политическа система, която не функционираше демократично и водеше до потъпкване на основни свободи и права на гражданите.

* Неефективна, бюрократизирана командно-административна икономическа система на тотално централизирано планиране, която потисна и прекомерно одържави частната собственост, дълбоко деформира пазара и доведе до неконкурентоспособност на икономиката.

* Сливане на управляващите комунистически партии с държавата, което породило тежки деформации в ролята и в саморазвитието на партиите като обществено-политически и парламентарни формации.

* Криза на политическите и държавните елити, която постави управлението на партиите и на държавите в ръцете и на много хора с посредствени политически, интелектуални, професионални и морални качества.

Българските социалисти трябва да извлекат исторически уроци от причините за провала на обществата на източноевропейския авторитарен социализъм. България трябва да се насочи не по пътя на разрушението, а по пътя на реформите и съзиданието.

Осмислянето на провала на източноевропейския авторитарен социализъм, на разпадането на бившия Съветски съюз и съветското общество е много трудна познавателна, обществена и политическа задача. Тя не може да бъде решена бързо и еднократно. Нужно е време, нужни са сериозни дискусии, нужно е развитие на обществената мисъл. Истината може да бъде постигната в резултат на обстойни философски, исторически, икономически, социологически, политологически, културологически и други изследвания. А също така - на отговорни политически анализи от левите партии. Осмислянето на този провал е необходимо на социалистите, за да не бъдат повторени грешките, за да се извлекат поуците и да се дефинира новото разбиране за социализма в днешните и в утрешните реалности на света.

Социализмът не може да бъде нито погребан, както искат неговите противници, нито възкресен, както призовават някои партии и дейци, защото той не е мъртъв. Претърпя провал една конкретноисторическа форма за реализация на социализма поради конкретноисторически обективни и субективни причини.

От дълбините на историята идва, през сложна криза преминава днес, в нови обществени, природоекологически, научно-технически и цивилизационни реалности се формира и търси отговор на нови предизвикателства обновяващият се демократичен социализъм, който запазва приемствеността с историческите си корени, но е продукт на новото време и предлага решения на неговите проблеми.

ПРОВАЛЪТ НА АВТОРИТАРНИЯ СОЦИАЛИЗЪМ НЕ ОЗНАЧАВА ТРИУМФ НА КАПИТАЛИЗМА

Обществата на авторитарния социализъм в бившия Съветски съюз и в Източна Европа изведоха своите страни от вековната икономическа и социална изостаналост, но не успяха да осъществят по-висока степен на свобода и демокрация; гарантираха социалните, обаче допуснаха сериозни нарушения на личните права на човека. Техният провал не е резултат от победата на капитализма. В основата му стоят принципни слабости на създадената политическа и икономическа система за реализиране на социализма, а също така тяхното вкостеняване, липсата на развитие съобразно с новите условия и предизвикателства.

Тезата за окончателния крах на социализма и за окончателния триумф на капитализма е повърхностна. Кризата на социализма, както и кризата на капитализма не означават техния край.

Социализмът съществува и като идеи, и като социално движение, и като обществена практика.

Причините и проблемите, които извикаха на живот социализма, не са отпаднали. Човешките идеали и стремления, които формират неговото съдържание, не са постигнати.

Историята на човечеството не е приключила, общественият прогрес продължава. Посоката на техния път е напред към по-добра уредба и функциониране на обществото, а не назад към миналото.

Днес обществото в развитите западни страни е различно от обществото през XIX век, когато Маркс и Енгелс създадоха своята теория. Оттогава измина повече от век и половина. През този период настъпиха сериозни промени. Измениха се характерът и условията на труда. Извоювани бяха големи социални придобивки за трудовите хора. Разшири се и се разнообрази собствеността. Премина се през много икономически кризи и подеми. Нараснаха доходите на заетите в производството.

Появи се масова средна класа. Осъществи се реален напредък в развитието на демокрацията. Капиталистическата икономика се приспособи към новите технологии. Очертава се слединдустриален етап в развитието на обществото.

Но съвременните капиталистически общества в напредналите западни страни продължават да бъдат несправедливи общества. Те са далеч от способността да гарантират на голяма част от хората материални и духовни условия за живот в мир, свобода и благоденствие.

Обществото, основано на принципите на капитализма, претърпя развитие и изменение, но запази свои същностни черти. И в съвременното свръхиндустриализирано общество определящата цел на икономическото развитие е печалбата, а не човекът с неговите биологични, социални, културни, морални, творчески и други духовни потребности. Разделението на бедни и богати остава. Личната печалба се противопоставя на взаимопомощта и солидарността между хората. Парите продължават да господстват над всички. Възможността за пълноценен живот на човека се намира в пълна зависимост от това - има ли този човек пари и индивидуална покупателна сила. В същото време възможността за придобиване на необходимите доходи е силно ограничена за голяма част от хората.

Най-тежкият проблем за съвременните индустриални общества в напредналите страни е безработицата. Новите технологии увеличават печалбата, но при старите обществени условия изхвърлят на улицата милиони нови безработни. Под заплахата се намира трудът като източник на доходи и като начин за реализиране на човека.

Обществата в напредналите западни страни не са в състояние да отговорят на такива нови предизвикателства като глобализацията на света, деградирането на околната среда, стихийното изразходване на енергийните и суровинните ресурси, дехуманизацията в обществото, проблемите "Север - Юг". Необходими са нови пътища и стъпала в развитието на обществото, за да бъдат посрещнати и решени новите проблеми.

Ето защо провалът на обществата на авторитарния социализъм не означава триумф на развития капитализъм. И на своето съвременно равнище капиталистическата икономическа и политическа система на обществото не постига задоволително за човека и за човечеството решение на техните стари и нови проблеми нито в социално, нито в хуманно, нито в екологическо отношение.

Българската социалистическа партия вижда съвременния прогрес като преодоляване на отрицателните характеристики и на обществото на авторитарния социализъм, и на капиталистическото общество. Ние се разграничаваме от допуснатите извращения на социалистическите идеи в първото, не за да се идентифицираме с несправедливостта и социалното потисничество на второто.

Още по-категорично БСП се противопоставя на усилията на крайнодесните политически сили у нас да върнат България в периода на дивия капитализъм. Хищническото ограбване на труда и на имуществото на хората, безогледната спекула и растящата корупция, бързото забогатяване на малцина за сметка на масовото обедняване, унищожаването на социалните придобивки, разграбването на създаденото обществено богатство в промишлеността и разоряването на селото са пагубни за България. Ние, българите, се нуждаем не от връщане в епохата на първоначалното натрупване на капитала, а от реформиране на българската икономика, което ще ни изведе от кризата и ще ни въведе в епохата на световната слединдустриална модернизация.

Българската социалистическа партия категорично отхвърля пътя и политиката на реставрация както на по-близкото, така и на по-далечното минало. Ние се стремим към прогресивно реформиране на сегашното и към постигане на едно ново общество, чиито характеристики не повтарят миналото, а се зараждат в новите реалности и са голямото предизвикателство на обзримото бъдеще.

Това ново общество, така необходимо за оцеляване и прогрес на днешното човечество, не може да бъде създадено нито в границите само на една идея, нито в границите само на познатите идеи, нито чрез тяхната проста конвергенция. То ще бъде синтез от познати и непознати идеи, способни да спасят планетата, да осигурят пътища и ресурси за човешкия прогрес, да контролират техническото развитие, да хуманизират живота на човека и на човешките общности.

В това ново общество ще бъдат вградени ценностите и практиката на обновяващия се в наше време социализъм.

ОСНОВНИ ЦЕННОСТИ НА ОБНОВЯВАЩИЯ СЕ ДЕМОКРАТИЧЕН СОЦИАЛИЗЪМ

Българската социалистическа партия е партия на демократичния социализъм, на намиращия се в процес на обновление демократичен социализъм. Българските социалисти се нареждат сред онези леви сили в Европа и в света, които си поставят за цел осъвременяването и обновяването на съдържанието на демократичния социализъм в съответствие с новите реалности и предизвикателства на завършващия XX век и настъпващия XXI век. Българската социалистическа партия възприема класическата ценностна триада на демократичния социализъм, кристализирала в програмните документи и в практиката на социалдемократическите партии и на Социалистическия интернационал: свобода, справедливост и солидарност.

Свободата - както на индивида, така и на народа. Всеки човек и всеки народ трябва да бъде свободен както от политическо насилие, така и в реализацията на своите творчески способности.

Справедливостта - като равенство на възможностите, като осигуряване на благосъстояние за всички граждани, като премахване на всякаква дискриминация срещу хора и социални групи, като еднаква ценност на всички човешки същества и като условия за свободното развитие на човешката личност.

Солидарността - като израз на общността на човечеството, на взаимозависимостта между хората и народите, на необходимостта от взаимодействие за постигане на човешките идеали.

Демократичният социализъм в своя традиционен вид е насочен към социално освобождение, към защита на справедливото разпределение на богатата, към съчетаване на индивидуалната свобода с колективната солидарност и сигурност. Той запазва своята жизненост и актуалност и днес, в новите времена. Без свобода, справедливост и солидарност не могат да бъдат решени проблемите на съвременното общество и на съвременния човек.

Но социализмът е живо движение, неделимо от движението на историята и обществото. Ние сме пред прага на XXI век. Промените в света са интензивни, необикновени по своите размери и безпрецедентни по своето съдържание. На хоризонта се очертава ново общество, нов свят, коренно различни от досегашните и по своите проблеми, и по пътищата за тяхното решаване. Навлизаме в период на дълбоки технологически, икономически и културни преобразования. Изправени сме пред големи, несъществуващи досега, възможности за прогрес и просперитет, но и

пред небивали досега опасности за самоунищожение. Човечеството е пред избор. Човешката цивилизация - пред качествени изменения.

Регионалните и националните предизвикателства пред социализма на бъдещето в България също така са големи. България трябва да бъде изведена от политическата, икономическата, социалната и моралната криза. България трябва да бъде модернизирана във всички области, за да се приспособи към новия свят. България, Балканите и Европа не са вън, а в границите на новите глобални процеси, реалности и предизвикателства.

Периодът на промени, който преживява светът, не може да не предизвика промени и в основните ценности на демократичния социализъм. БСП смята тази необходимост за напълно естествена. Нашият собствен процес на обновление не може да спре до постигнатото от традиционната социалдемократия. Ние ще изостанем от новите времена, ако не включим новото, което те носят или предизвикват. Именно затова ние сме партия на обновяващия се демократичен социализъм.

В скалата на основните ценности на социализма на бъдещето продължават да заемат централно място свободата, справедливостта и солидарността. Заедно с това днес за нас придобиват особено голямо значение и актуалност и следните ценности: мирът, екологичната сигурност, новото качество на живота, новата хуманизация на обществото, реализирането на всяка човешка индивидуалност.

Мирът - като абсолютна ценност в ядрената епоха, като условие за оцеляване на човека и живота, като премахване на войната и насилието от политиката, от обществото и от международните отношения. Създаването на мирна световна общност, на мирна човешка цивилизация - това е глобална цел на модерния социализъм.

Екологичната сигурност- като императив на всяка човешка дейност в условията на новите реалности, като предотвратяване на екологична катастрофа, като национална и глобална политика за опазване на околната среда, като нови отношения между човека и природата. Екологизирането на социалистическото мислене и на социалистическата политика - това е дълбока промяна при модернизирането на социализма.

Новото качество на живота - като преминаване отвъд границите на сегашните критерии за човешко благоденствие, като създаване на условия за пълноценно реализиране на заложбите, интересите и правата на човека в труда, в свободното време и обществената дейност. Социализмът на бъдещето е за многоизмерен прогрес, който включва не само високо жизнено равнище за всички граждани, а и постигане на многоизмерна пълнота в живота на човека, на по-голяма хармония между икономическото, техническото, културното и екологическото битие на човека.

Хуманизмът- като триумф на личността и утвърждаване на общочовешките ценности, като хуманизиране на дейностите, на обществените и на международните отношения. Социализмът на новите времена си поставя за цел ренесанс на хуманизма, основан на нарастването на ролята и ценността на отделния човешки индивид. Развитието на техническия, икономическия и обществения прогрес трябва да бъде подчинено на интересите на човека, а не обратно.

Хуманизация на технизираното общество - ето един от най-ценните ориентири на съвременния демократичен социализъм.

Реализация на всяка човешка индивидуалност - не само като разбиране, че "всички хора се раждат свободни и равни", но и като право и възможност на всеки човек да

осъществи себе си, своите потенциални способности в обществото. Днес социализмът не се отличава от капитализма по това, че първият слага ударението върху колектива, а вторият - върху индивида. Социализмът означава създаване на обществени условия и възможност за реализация на всеки индивид и на всяка индивидуалност. Общество на свободни, развити и реализирани човешки индивиди - това е социализмът, още повече модерният социализъм на XXI век, когато силно нараства творческата роля на човека и на неговия свободен труд във всички области. Съставено от общества на свободни, развити и реализирани човешки индивидуалности, съвременното човечество ще придобие възможност да се превърне постепенно в нова човешка общност.

Свободата и правата на човека в обществото граничат единствено с правата и свободата на другия човек. Въпросът е да се постигне такава висока степен в развитието на икономиката, демокрацията, културата, правото и морала, когато ще може реално да се осигури за всички тази ценност. Това е възможно, но като резултат на качествени промени в развитието на обществото. Това е необходимо, защото без него човечеството ще се върне назад в ерата на робството.

Българската социалистическа партия разглежда ценностите на социализма в тясна и неделима връзка с българските национални традиции и добродетели. Ние сме българска национална партия, която поставя над себе си националните интереси, култивира в себе си националните добродетели и се съобразява с националната специфика. Ето защо в скалата на нашите ценности органично място заемат патриотизмът, свободолюбието, трудолюбието, ученолюбието, откритостта към света, почтеността, привързаността към семейството, приятелството, гостоприемството, милосърдието, взаимопомощта.

Скалата на ценностите на обновяващия се социализъм е отворена за развитие паралелно с радикалните промени в съвременния свят. В най-синтезиран вид днес нашата ценностна скала включва: мир, свобода, справедливост, солидарност, екологична сигурност, ново качество на живота, нова хуманизация на обществото, реализация на всяка човешка индивидуалност.

Българската социалистическа партия придава еднакво значение на всички основни ценности на демократичния социализъм и ги разглежда като взаимно зависими. Всяка от тях предполага другите и не може да се реализира извън общото им единство. В осъществяването на тези ценности в тяхната цялост Българската социалистическа партия вижда смисъла и жизнеспособността на демократичния социализъм.

НЕПОСРЕДСТВЕНАТА ЦЕЛ И НАЙ-ВАЖНАТА ЗАДАЧА ДНЕС - ИЗВЕЖДАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ ОТ КРИЗАТА (Десет опорни точки за ЛЕВОЦЕНТРИСТКО СПОРАЗУМЯВАНЕ)

България се намира днес в крайно тежко икономическо и социално положение. Страната е пред икономическа разруха и социален колапс. Това не трябва да бъде допуснато. България все още може да бъде изведена от сегашното критично социално-икономическо състояние и Българската социалистическа партия заявява своята готовност да поеме тази отговорност.

Икономическата реформа трябва да продължи, но чрез ефикасна и справедлива социално-икономическа политика. Десният модел на неолибералните икономически отношения претърпя провал.

През изтеклите четири години на смяната на политическите и икономическите отношения промишленото и селскостопанското производство отчитат драматичен

спад. Безработицата расте застрашително. Инфлацията е висока и формираният инфлационен потенциал създава още по-големи опасности. Нестабилен е валутният курс на лева. Инвестиционната дейност в държавния сектор е преустановена. Скромни са инвестициите и в младия частен бизнес. Чуждестранните инвестиции са символични. Общият държавен дълг превишава 150 на сто брутният вътрешен продукт.

Българските граждани прогресивно обедняват. Тревожно е равнището на социалната осигуреност. Според паричните си доходи половината от населението на страната живее под жизнения минимум. Постоянно намалява личното потребление сред преобладаващата част от населението. Извънредно тежко е състоянието на здравеопазването, науката, образованието и културата.

В българската икономика са налице крайно неблагоприятни качествени изменения. Дълбоко разстроено и парализирано е селското стопанство. Непоправимо са засегнати основни и традиционни за страната експортни производства. Инвестиции за милиарди левове са безвъзвратно загубени за българския народ и за държавата. За хиляди учени и висококвалифицирани специалисти с висше и средно образование в България днес няма работа по специалността. Деиндустриализацията и връщането към занаятчийска организация на труда влизат в дълбоко противоречие със социалната нагласа и професионалната подготовка на голяма част от младежта и хората на средна възраст.

Създава се стопански климат, който стимулира спекулативна нагласа и мотивира тотално въздържане от инвестиции и бягство от извършване на производствена дейност.

Националното производство в по-голямата си част е с ниска конкурентоспособност и може да реализира своята продукция само в условията на силно защитен вътрешен и външен пазар. С разпадането на международната стопанска система, в която беше изградена и функционираше нашата икономика, страната загуби пазари за над 80 на сто от произвежданата продукция. Едностранчивата и недостатъчно гъвкава външноикономическа политика не предлага приемлива алтернатива на изгубените пазари.

Държавата преждевременно се оттегли от отговорността за управлението на икономиката по формулата за самостоятелност на стопанските субекти в пазарната икономика. Държавната и стопанската администрация не могат да преодолеят силната политизация и да заработят професионално. Корупцията на държавни служители от всички равнища и силната лична заинтересуваност от трайна дестабилизация на икономиката правят държавното регулиране непоследователно, противоречиво и неумело. Данъчната система и системата за митнически контрол не функционират ефективно и това се отразява изключително неблагоприятно върху постъпленията в бюджета.

Липсва национална политика за преход към пазарна икономика. Правят се опити за прилагане на чужди модели за стопанско управление, които не са съобразени със спецификата на българската икономика и не само не дават очакваните резултати, но водят и до нови тежки проблеми.

Вниманието на държавното ръководство не се концентрира върху основния проблем - спиране на разпадането и стабилизиране на промишлените, селскостопанското и инфраструктурните производства. Действащата система на стопанско регулиране предлага по-висока и сигурна печалба без производство.

Българската социалистическа партия съзнава, че началото на кризата се намира в миналото - в командно-административната икономическа система и в грешките на икономическата политика. Ние подлагаме на сурова преоценка това минало. Отстраняваме допуснатите грешки, отстояваме постигнатите от българския народ икономически напредък и социални придобивки, преосмисляме и възприемаме положителния опит на най-напредналите страни. Ние тръгваме по нов икономически път - по пътя на изграждане на социално и екологично ориентирана пазарна икономика.

Българската социалистическа партия съзнава също, че сегашното крайно тежко икономическо и социално положение не се дължи само на миналото. Кризата се изостри и задълбочи вследствие на наложения от десните сили в страната погрешен модел на икономическа реформа. Опитът за неговото прилагане претърпя провал. Икономическата политика на СДС не е съобразена с конкретните реалности, поради това тя задълбочи негативните процеси в икономиката и в социалната област.

Особено тежко се отразяват върху социално-икономическото състояние на страната острата политическа конфронтация и високата социална цена на реформите. Налице е нежелание и държавническа неспособност на десните политически партии да водят политика на национално съгласие и обединение, на концентрация на целия материален и интелектуален потенциал на държавата за икономическа стабилизация. Кризата на политическия елит и на властта стават сериозна пречка за предотвратяването на стопанския колапс.

Ние сме убедени, че вече не е достатъчно само да се види и да се признае драматичното социално-икономическо положение. Голямата национална задача днес е да се намери изход, като се премине границата на критиката и се разработи и приложи на практика позитивна, реалистична и конкретна програма за извеждане на страната от кризата.

Българската социалистическа партия е готова да предложи на българския народ, на българската държава и на българския избирател прагматична икономическа програма, съобразена с особеностите на стопанските процеси в страната и в света през деветдесетте години и насочена към трайно решаване на основните противоречия и проблеми.

Ние предлагаме десет опорни точки на програма за извеждане на страната от кризата.

Първо. Смяна на модела на провежданата у нас икономическа реформа. Ние сме за икономическа реформа. Но ние сме против шоковия модел, който се самодискредитира, защото не решава икономическите проблеми и има прекомерно висока и несправедлива социална цена.

Ние сме за икономическа реформа, която въз основа на принципите и правилата на държавно регулираната пазарна икономика води до преустановяване на икономическия спад, до вътрешно и външно уравновесяване на националното стопанство, до оживление и икономически растеж - с цел снижаване на социалната цена на прехода.

Ние сме за реформа съобразена с българските стопански особености, с подредени във времето задачи за промяна на нормативноорганизационните условия на икономическите отношения, на структурата на националното стопанство и неговия продукт, на структурата на собствеността и пазарите. За това е нужна нова икономическа стратегия и нова научно-технологическа, инвестиционна и регионална политика.

Смяната на модела да се осъществи чрез изготвена от правителството и обсъдена от парламента комплексна и реалистична програма за извършване на реформата в различните социално-икономически дейности. Хаотичното провеждане на реформите трябва да се преустанови.

За Българската социалистическа партия икономическата реформа не е самоцел, а етап от дългосрочна национална икономическа стратегия за развитие на съвременно национално стопанство, което е материалната основа за съществуването на българския народ и на българската държавност.

Второ. Съхранение и развитие на националната промишленост. Българската социалистическа партия е за нова индустриална политика. Тя трябва да определи новите браншови пазарни продукти и технологически приоритети и стратегията за реструктуриране на отраслите и техните дейности. Нужни са неотложни нормативноикономически и организационни мерки за стабилизация, саниране, производствено-търговско оживление и технологическо обновление на стопански жизнеспособните предприятия. Несъстоятелността на безперспективните производства да се оформя след комплексна производствено-икономическа и социална оценка и сигурна трудова защита на заетите в тях работници и служители.

Целесъобразно е приложението на гъвкави форми на фирмено, държавно и смесено финансиране на програми за стабилизиране и развитие на отделни предприятия, производства и региони. Безспорна е потребността от избирателен протекционизъм за защита на позициите на българските производители на националния пазар. Необходимо е икономическо стимулиране на експортноориентираните дейности. Ние не отхвърляме използването на държавното субсидиране и преференциалното кредитиране на производителите на стоки и услуги, осигуряващи цивилизованото минимално потребление на всеки български гражданин.

Трето. Спиране на погрома над българското земеделие и ускоряване на аграрната реформа. Ние сме за незабавно прекратяване на ликвидационния вандализъм в нашите села и за ускоряване на процеса на възстановяване на собствеността върху средствата за селскостопанско производство. Останалите сгради, техника, стада трябва да се съхранят. Реалните собственици свободно да избират организационната форма на своята селскостопанска дейност - участие в земеделска кооперация или семейно стопанство. Да се отстранят умишлено създаваните правно-регистрационни и финансово-кредитни затруднения за образуването и дейността на кооперациите. За оживление и развитие на селскостопанските дейности трябва да се въведат стимулиращи кредитни, данъчни, ценови и експортни икономически регулатори и механизми за защита на българските пазари на земеделска продукция. България има географско-климатични дадености за модерно и продуктивно земеделие и те трябва да се усвоят с развитието на съвременни организационно-икономически и технологически форми на селскостопанско производство.

Четвърто. Продължаване на усилията за интегриране в Европа и заедно с това - избирателно възстановяване и стабилизиране при новите условия на предишни пазари и на икономическите връзки с източноевропейските страни и страните от бившия Съветски съюз. Разширяване на пазарното и на външноикономическото пространство на България чрез развитие на отношенията с доскорашните ни икономически партньори, с развитите индустриални страни, с балканските и с развиващите се страни; интегриране в европейските икономически структури и активизиране на икономическите връзки със страните от зараждащата се Тихоокеанска общност.

Пето. Социална защита, осигуряване и подпомагане на изпадналите в рискова ситуация хора и социални групи - безработни, инвалиди, пенсионери.

Разширяването и задълбочаването на бедността в обществото трябва да се прекрати. Ние сме за по-оперативни механизми за компенсиране на заплатите, пенсиите и помощите в съответствие с растежа на цените, инфлацията и издръжката на живота. Нужно е развитие на системата за социални грижи с обогатени материално-финансови възможности и с асортимент на предлаганите помощи в пари, натура и услуги. Държавата трябва да бъде подпомагана с благотворителност. Реформата на общественно-осигурителната система и адаптирането ѝ към пазарната икономическа среда да става съобразено с жизнения стандарт на българското население и без съществени загуби на неговите социални завоевания.

Шесто. Вземане на извънредни мерки за преодоляване на драматичното състояние на здравеопазването. Необходимо е осигуряване на минимални финансово-материални условия за нормално функциониране на здравните заведения. Реформата в здравеопазването и въвеждането му в пазарен режим не бива да отнема правата и гаранциите за достъпна и безотказна медицинска помощ за всеки гражданин.

Седмо. Запазване и модернизиране на масовото образование, спасяване и развитие на науката, изкуството и културата. Мерки за обединяване на държавните, обществените, частните и други ресурси, за да не се позволи духовен колапс на страната и нацията. Без инвестиране и развитие на производството България не може да оцелее днес, без инвестиране и развитие на образованието, науката, изкуството и културата България не може да оцелее утре. Българската социалистическа партия е за постепенно увеличаване на дела от националния доход за наука, образование и култура.

Осмо. Преодоляване на парализиращите ограничения върху местната власт и разгръщане на ефикасно функциониращо местно самоуправление. Пресичане на тенденцията за изземване на общински права и компетенции. Осигуряване на стабилни самостоятелни финансови източници на местната власт. Разширяване на правата и компетенциите на общините. Укрепване на местната власт с компетентни и авторитетни администратори и специалисти.

Девето. Осъществяване на балансирана балканска и международна политика в съответствие с трайните национални интереси - за прекратяване на войната в бивша Югославия и предотвратяване на балкански военен конфликт, за гарантиране на българските държавни граници, за интегрирането ни в европейските структури, за осигуряване на политическа, икономическа, финансова и технологическа международна подкрепа на реформите в България.

Десето. Решителни и безкомпромисни мерки срещу престъпността. Пакет от закони за усъвършенстване работата на полицията, съда и другите органи за борба с престъпността. Рязко повишаване на разкриваемостта и наказуемостта на извършените престъпления. Особено сурови мерки срещу тежките престъпления, срещу посегателството върху живота на хората, изнасилванията, корупцията, наркоманията и рекета. Гарантиране на ред, сигурност и спокойствие в градовете и селата. Силна и защитена от корупция полиция. Силна и неполитизирана съдебна система. Гръбнакът на престъпността в България трябва да бъде пречупен, докато не е станало късно.

Българската социалистическа партия съзнава, че преодоляването на кризата и извършването на прехода ще продължи по-дълго, отколкото се предполагаше, и неизбежно ще има висока социална цена. Но ние също така съзнаваме, че са необходими спешни мерки за излизане от крайно тежкото икономическо положение и за гарантиране на поносима и справедлива социална цена на прехода.

Българската социалистическа партия предлага нов модел за икономическа реформа, който е в състояние да реши успешно тежките икономически проблеми на страната, но на по-ниска социална цена. Готови сме да обсъдим в равнопоставен политически диалог с други леви и центристски политически партии тези предложения и заедно да изготвим и да осъществим лява или левоцентристка програма за излизане на страната от кризата.

Такова е социалистическото предложение пред обществото и пред избирателите за извеждане на страната от кризата. Такава е нашата оферта пред левите и центристските партии. Ние сме против неолибералния модел на икономическа реформа, който цели премахване на държавната намеса в икономиката. Ние сме против "шоковата терапия". Ние предлагаме социално по-справедлив и поносим преход към социално и екологически ориентирана пазарна икономика. Изразяваме нашата воля и готовност самостоятелно да реализираме или да участваме в правителства, които да осъществят такъв именно модел на икономическа реформа.

Българската социалистическа партия заявява открито, че е готова да поеме управлението на страната, ако спечели изборите. Същевременно ние, социалистите, предлагаме на левите и на центристските партии левоцентристско споразумяване за управление и за провеждане на реформите в България.

Българската социалистическа партия е открита както за конструктивен диалог, така и за конструктивно взаимодействие и с десните политически сили за предотвратяване на социално-икономическия колапс.

ВТОРА ЧАСТ БЪЛГАРИЯ ДНЕС И В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК

ПРЕХОД КЪМ ПРАВОВА ДЪРЖАВА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО СЪС СОЦИАЛНО ПАЗАРНО СТОПАНСТВО

Колкото и да е тежко сегашното положение на страната, социалистите смятат за напълно реално както преодоляването на кризата, така и модернизирването на България. Опирайки се на солидни анализи, ние предлагаме път и политика за това.

Българската социалистическа партия вижда днешния и утрешния ден на България като преодоляване на вътрешното разделение, конфронтация и нестабилност и утвърждаване на национално единение, спокойствие и стабилност. Това може да се постигне с мъдра политическа стратегия и с добра практическа политика. Ние, социалистите, предлагаме стратегия на мирен преход и национално съгласие. Ние предлагаме политика на демократични реформи и толерантност.

Българската социалистическа партия смята, че определящи за модернизирването и просперитета на България са създаването на правова държава и преходът към гражданско общество със социално и екологически ориентирано пазарно стопанство.

Правовата държава гарантира реализирането и защитата на правата на личността, широкото участие в представителната и в пряката демокрация, строгото спазване на законите. Ние виждаме България като демократична държава с ред, спокойствие и сигурност в нея и ще направим всичко, за да стане такава.

Гражданското общество създава условия за утвърждаване на свободата и демокрацията. Социалистите са за пълноценно гражданско общество от модерен европейски тип с нарастваща роля на личността в него и във формирането на държавната политика. Ние сме за свобода на словото, на идеите и на организациите, за плурализъм във всички сфери на обществения живот.

Просперитетът на България и благосъстоянието на българските граждани могат да бъдат икономически осигурени от създаването на социална пазарна икономика, в която ще съществуват всички форми на собственост и ще си взаимодействат конкуренцията и държавното регулиране. Пазарът, както и демокрацията, са постижение на човешката цивилизация. Социалистите не са против пазара. Но ние сме за социално пазарно стопанство, което осигурява справедливост и благоденствие за всички.

Политическата реформа трябва да има като резултат демократични по своята природа, успешно функциониращи и способни да решават проблемите на обществото и на гражданите законодателна, изпълнителна и съдебна власти. Политическата реформа трябва да доведе до установяване на свободно и демократично гражданско общество. Сега е особено важно да се утвърдят политическата култура и принципите на демокрацията, които трябва да ръководят както гражданите, така и държавните, политическите и обществените структури. България днес се нуждае от демократична, но силна държавна власт, от демократично, но стабилно общество. Хаотичното състояние трябва да бъде преодоляно не чрез рецидиви на "силната ръка", а чрез безкомпромисно прилагане на закона и правилата на демокрацията.

Особено важна, а в много отношения решаваща роля за превръщането на днешна и утрешна България в просперираща страна има успешното осъществяване на икономическата реформа. Целта на реформата е да се създаде социално пазарно стопанство у нас. То съчетава икономическата ефективност с гаранции за социална сигурност на всеки човек.

Социалното пазарно стопанство - това е смесена икономика, при която частната и държавната собственост функционират при еднакви правно-икономически условия и са относително равностойни в създаването на brutния вътрешен продукт.

При социалното пазарно стопанство държавата осъществява активни регулативни функции чрез фискална, монетарна, инвестиционна политика, чрез политика на доходите и заетостта, чрез социална политика. Държавата, без да нарушава принципите на свободната инициатива и конкуренцията, провежда политика, която гарантира социалната сигурност на обществото и на личността.

Социалното пазарно стопанство изисква икономическо овластяване на широки слоеве от населението, развити и регулирани от държавата пазари на стоки и услуги, на капитали и работна сила и цивилизовано партньорство между основните субекти на стопанските отношения.

Собствеността дава възможност на своите притежатели да получават доходи и да са независими от държавата. Българската социалистическа партия е за социализация на собствеността, т.е. за нейното разпределяне между множество субекти, за развитие на акционерната, кооперативната и други форми на собственост. По този начин се ограничава социалната поляризация, нараства солидарността между хората и се укрепва демокрацията.

Социалното пазарно стопанство е отворено към световната икономика. Държавата стимулира участието в международното разделение на труда, както и притока на чужд капитал при определени условия. Заедно с това българските социалисти държат тя да защитава интересите на националните производители чрез умерен и избиращелен протекционизъм.

За Българската социалистическа партия съобразяването със законите на пазара не изчерпва ангажиментите на обществото и на държавата, когато става дума за

осигуряване на самите условия на живот на човека (околна среда, здравеопазване, жилища) и за формиране на личността (отглеждане и възпитание на подрастващите, образование, електронни медии).

От този момент нататък социално-икономическият преход според неговите цели, задачи и според времето, необходимо за тяхното осъществяване, може да се раздели на три периода:

* краткосрочен, до 1 - 2 години, който се характеризира със стопанско възстановяване, с прекъсване на икономическия спад и със стабилизация, с начало на структурната реформа, с изборително възвръщане на част от традиционните ни пазари и с равнище на реалните доходи, които правят прехода поносим;

* средносрочен, до 5 - 6 години, когато настъпва икономическо оживление, технологическо обновление, разширяване на пазарите, повишаване на заетостта, нова пропорция между производството и обслужващата сфера, между отрасли и браншове, между обществена и частна собственост, нова система на социално осигуряване и повишаване на жизненото равнище на населението;

* дългосрочен, до 15 - 20 години, когато са налице всички институции и функционални механизми на социалното пазарно стопанство. България участва равностойно в международното разделение на труда и жизненото равнище на българина достига показателите за средноразвитите страни.

Българската социалистическа партия смята, че дългосрочната цел е да се създаде социално пазарно стопанство, съобразено с българските условия. Непосредствената цел на стопанската политика в началния период на прехода е да се блокира задълбочаването на кризата и да се създадат условия и стимули за икономическо оживление.

ИКОНОМИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА НА ПРЕХОДА

България се нуждае от икономическа политика на прехода, която да се развива в няколко взаимосвързани направления.

За Българската социалистическа партия в центъра на реформата следва да се постави производството на стоки и услуги. Сами по себе си финансовите мерки не могат да решат икономическите и социалните задачи на прехода. Ние възприемаме финансовата система като средство. Паричната, фискалната и доходната политика следва да обслужват производството, а не обратното.

Българската социалистическа партия е убедена, че индустриалната инвестиционна политика е "моторът" на промяната и главният фактор за стопанско оживление. В световната стопанска практика не е известен случай на преодоляване на икономическа криза без реструктуриране, технологическо обновление и нарастване на стоковото производство.

Успешното реализиране на пазарната реформа при съществено променените вътрешни и външни икономически условия, според БСП, изисква структурна политика, обвързана със системата от национални приоритети. Като отчита изискванията на пазарната среда, даденостите на страната и стратегическите ѝ интереси, държавата е призвана да определи ключовите отрасли и производствените приоритети. Съобразно с финансовото състояние на фирмите и с бюджетните

възможности при съответни условия и срок трябва да се приложат стимули за тяхното "оздравяване". Към тези стимули се отнасят кредити, отпускани при преференциални условия, разсрочване или опрощаване на "лоши дългове", данъчни облекчения, държавни поръчки, целеви дотации и други. Само такъв подход може да направи възможно реструктурирането на националното стопанство и съхраняването на най-доброто от индустриалния ни потенциал и на част от селскостопанските ни производства.

Промените на собствеността в процеса на приватизацията са съществена страна на структурната политика. Българската социалистическа партия е за съчетаване на приватизационните подходи. Пазарният и социалният път за приватизация не бива да се противопоставят. Стопанският потенциал на страната е изграждан с усилията на цялото общество и затова БСП отстоява правото на българските граждани да участват, включително и безвъзмездно, в преразпределянето на националния капитал.

Ние защитаваме масовата приватизация, защото тя е път за икономическо овластяване на широки слоеве от населението и компенсира недостига на приватизационен капитал.

От своя страна пазарната приватизация осигурява бюджетни приходи и отслабва инфлационното напрежение. Неоправдано е обаче държавната собственост да се продава на каквато и да е цена. Приватизацията "на парче" и по чисто търговски признак може да осигури еднократни приходи, но с цената на значителни загуби за обществото в средносрочен и дългосрочен период. Приватизацията трябва да се ръководи от действителното състояние на държавните фирми и да бъде съобразена с националната стопанска политика.

Българската социалистическа партия вижда в участието на чуждестранни инвеститори в приватизационните процеси източник на валутни ресурси, възможност за технологически трансфер и за разкриване на пазари. По правило чуждестранните инвеститори трябва да бъдат поставени в равностойни условия спрямо българските купувачи.

Социалистите са за гарантиране на българските интереси при осъществяване на приватизацията. Те включват осигуряване на определена заетост, последващи инвестиции, запазване на българската марка, когато тя е утвърдена, и предотвратяване на монополизацията на пазара. При определени условия държавата може да предоставя нисколихвени кредити за стимулиране на българското участие в приватизацията. За някои стратегически производства е оправдано да се определят граници за размера на чуждестранното участие, каквато е практиката в други страни.

От начина, по който се извършва приватизацията, зависи бъдещата структура на собствеността и характерът на отношенията между труда и капитала. Затова социалистите настояват да се установява произходът на вложения в приватизацията капитал. Българската социалистическа партия си дава сметка за положителната роля на гравивния национален капитал в пазарната икономика и като лява партия ще се стреми той да обслужва не само частните интереси, а развитието на цялото общество.

Българската социалистическа партия предлага аграрна политика, която има за цел в кратки срокове да преодолее разрухата на село, а по-нататък да изгради конкурентноспособно селско стопанство. Аграрната реформа следва да стане основен елемент на структурната политика.

Непосредствена задача е преодоляването на деградационните процеси. Това изисква:

- * да приключи възстановяването на правото на собственост върху земеделските земи;
- * да се създадат правно-икономически условия за изграждане на нови стопански структури (кооперации, семейни стопанства, различни сдружения и други) при тяхната равнопоставеност;
- * да се отдели специално внимание на земеделските кооперации като най-подходяща форма на селскостопанско производство при сегашните български условия;
- * да се положат усилия за възстановяване на традиционните за нашата селскостопанска продукция външни пазари. Наред с това е необходимо:
- * утвърждаването на нормативна база за регулиране на поземлените отношения и процесите на изграждане на формите на земеползване, т.е. закони за пазара на земята и арендата, защитаващи правата преди всичко на производителя;
- * формирането на държавна система за икономическо регулиране на земеделското производство чрез адекватна данъчна финансово-кредитна, ценова и експортно-импортна политика;
- * създаването на пазарна инфраструктура - агроборси, тържища, агрообслужване, специализирани земеделски кредитни институции, мениджърска и маркетингова консултантска система и други;
- * приватизация на обслужващите дейности и на преработващата промишленост при привилегировани условия за земеделските производители. В по-далечна перспектива ще се работи за :
- * развитието на инфраструктурата в селските области - комунално стопанство, съобщения, здравеопазване, образование и др.;
- * диферсификацията на производството в земеделските райони чрез развитие на промишленост, селски туризъм, почивно дело, лов и риболов и др.;
- * изграждането на екологически комплекси - земеделие, горско и водно стопанство - за производство на висококачествени екологично чисти продукти;
- * интеграция на селскостопанските производители в цялостния социален живот на страната.

Реализацията на такава аграрна политика ще осигури подем и конкурентоспособност на българското земеделие.

Социалистите настояват държавата да се ангажира с подкрепата на аграрния сектор, като се предвидят нисколихвени заеми, преки и косвени дотации, експортни стимули, като се възстановява и подобрява инфраструктурата на селскостопанското производство. Специално внимание заслужават традиционните производства, които могат не само да задоволяват по-голямата част от вътрешното търсене, но и да донесат значителни приходи от износа. От защита и по-добри условия за творческо развитие се нуждаят и учените аграрници, българската Селскостопанска академия.

Българската социалистическа партия е за преосмисляне на досегашната фискална и парична политика.

Абсурдно е да се очаква стопанско оживление при тотални рестрикции, изразяващи се в "скъпи пари" (високи лихви по кредитите), твърде тежко данъчно бреме, силно ограничаване на реалните доходи и други. Някои от тези рестрикции са необходими, но в досега прилаганата комбинация противоречат на логиката на растежа. Убедени сме, че спадът на производството, а не евентуално по-ниските лихви са инфлационнообразуващ фактор. Сега цената на кредитите прави ефективно ползването им само за кратък срок, т.е. в сферата на търговията. Търсенето им от производствените фирми е близо до нулата, тъй като скъпите финансови ресурси изключват постигането на ценова конкурентоспособност. Инвестиционните кредити с производствено предназначение трябва и могат да бъдат преференциални, независимо от формите на собствеността.

Българската социалистическа партия е за умерено висока и диференцирана скала на данъчното облагане, която да не задушават инвестирането и нарастването на производството. Чрез преразпределителните функции на данъчната политика може да се стимулира растежът и да се осигурят повече средства за социалните фондове.

Социалистите държат основната данъчна тежест да се поема от приходите на стопанските субекти, а не от доходите на гражданите и домакинствата. При определяне на общото данъчно натоварване на гражданите е необходимо да се поддържа социално обоснован баланс между данъчните плащания и социалноосигурителните вноски.

Българската социалистическа партия е за промяна на досега провежданата прекалено пасивна, с подчертано фискални функции, бюджетна политика. Приходната и разходната част на бюджета не са достатъчно обвързани. Делът на несъбраните данъци е голям. Правителството не би могло да стабилизира бюджета в средносрочен и дългосрочен период, без да реструктурира бюджетните разходи. Дори с цената на по-голям краткосрочен дефицит държавата би трябвало да отдели повече финансови ресурси за преки инвестиции за поддържане на преференциални лихвени проценти и за въздействие върху пазарното търсене на стоки с инвестиционно предназначение. Наложителна е преориентация към перспективни научни и инженерингови организации, които притежават потенциал за технологическо обновяване на капитала.

Българската социалистическа партия поддържа статуса на Българската народна банка като институция подчинена на парламента. Организационно-финансовата самостоятелност на централната банка не изключва, а предполага търсенето на синхрон с действията на правителството като предпоставка за успешна стопанска политика. Съществена е ролята на БНБ за недопускане на силни сътресения във финансовата система. БСП е за изграждане и развитие на система от популярни банки.

Българската социалистическа партия е за активна регионална политика като елемент на общодържавната социално-икономическа политика, която осигурява приблизително равномерно, балансирано и устойчиво развитие на територията на страната и води до подобряване на условията на живот в регионите. В нея важно място заемат приоритетите на различните територии, регионалните инфраструктурни системи, зоните за промишлена концентрация и предприемачество.

Ние ще въведем система за стимулиране на регионалното развитие, която ще включва изборително субсидиране, насочващо инвестиционния процес на държавата; диференцирана данъчна политика; облекчен кредитен режим по

територии. За управление на процесите на децентрализация и деконцентрация на производствени мощности и опазване на природната среда ще се прилагат и мерки с ограничителен характер.

БСП смята, че важна и активна форма за провеждане на регионалната политика е практиката на регионалното програмиране. Ние ще възстановим разработването на програми за развитие на планинските, полупланинските, граничните, крайбрежните, слаборазвитите, с висока степен на безработица и други райони със специфични проблеми.

Българската социалистическа партия е за активна, съобразена с реалностите и с националните интереси външнотърговска политика. От успеха на тази политика до голяма степен зависят намаляването на безработицата и поддържането на националната стабилност.

Загубата на пазари в източноевропейските страни, главно в Русия и ОНД, съпроводена с прибързано и политизирано оттегляне на България от тях, задълбочава социално-икономическата криза. Избирателното възстановяване и интензификация на предишните връзки, включително със страни от Близкия Изток, и установяването на икономически връзки и контакти със страни от Далечния Изток би довело до намаляване на неизбежните загуби от постепенната преориентация на външноикономическите ни отношения и би повишило икономическите ни възможности.

Подписването на търговски споразумения с Европейския съюз и с Европейската асоциация за свободна търговия изразява приоритета на българската външна политика и разкрива перспективни възможности за пренасочване на външната ни търговия към страните с развита пазарна икономика. Засега обаче ефектът от това пренасочване на икономическите ни връзки е недостатъчен. Действащите несиметрични преференции запазват неблагоприятната за нас стокова структура на вноса и износа и търговския ни дефицит както с ЕС, така и с ЕАСТ.

Българската социалистическа партия смята, че в сътрудничеството с международните финансови институции трябва да се отстояват по-ефикасно интересите на страната. Членството в Международния валутен фонд, в Световната банка и в други международни финансово-икономически и търговски организации включва България в световната финансова система и осигурява по-лесен достъп до световния пазар. Предоставените кредити спомагат за стабилизация на финансовата ни система, особено на платежния ни баланс, и за изпълнение на някои проекти в индустрията, екологията и инфраструктурата. Ние обаче не крием от българската общественост, че някои от препоръките на тези организации и налаганите изисквания се разминават с нашите интереси. Недопустимо е изискването делът на бюджетния дефицит в брутният вътрешен продукт да бъде по-нисък от средните показатели за Европейския съюз и други високоразвити страни. Неприемливи са и препоръките за фокусиране на икономическата политика към финансовата стабилизация вместо към националното производство. Твърде голяма е ножицата между нарастването на външния ни дълг в резултат на новите ни заеми и влошаването на общото състояние на стопанството както в индустриалния, така и в аграрния сектор. Освен това размерът на предоставените кредити не отговаря на високите изисквания към стопанската ни политика. Ние сме за разширяване на сътрудничеството с международните финансови и други институции, но на взаимноизгодна основа, съобразено с икономическите ни възможности и при запазване на перспективите за развитие на националната икономика.

В социалното пазарно стопанство съществена роля има политиката за осигуряване на трудова заетост. Българската социалистическа партия е за висока и икономически рационална заетост.

Държавната политика за управление на трудовата заетост изисква специална организация, която да включва изграждане на национална и регионални трудови борси и посреднически бюра за работна сила. Необходима е национална информационна система за търсене и предлагане на работа.

Регулирането на трудовата заетост налага използването на данъчни и кредитни облекчения при запазване на съществуващи и разкриване на нови работни места, включително за млади хора, инвалиди и трудоустроени. Обвързването на инвестиционната, отрасловата и регионалната политика помежду им и с програмите за закриване на губещи предприятия, за приватизация, за стабилизация и за пренасочване на работната сила създава възможности за преодоляване на безработицата и за повишаване равнището на заетостта. Социалистите са за защита на националния пазар на труда чрез гъвкава вносно-износна митническа политика, чрез възлагане на държавни поръчки на местни предприятия и чрез въвеждане в съответствие с международните норми на трудови визи за чуждестранни работници. Тежестта на безработицата може да бъде намалена чрез сключване на двустранни договори "за износ" на български работници и специалисти за работа в чужбина.

Започването на структурната реформа и очертаването на професионално-квалификационните потребности на страната налагат да се създадат национална, отраслини, регионални и фирмени организации за професионално ориентиране, квалификация и преквалификация. Пазарното стопанство диктува преразпределяне на ролите на държавата, на работодателите и на гражданите в професионалното обучение на работниците и специалистите.

Българската социалистическа партия е за регулиране на доходите и цените.

Самите доходи - от труд, предприемачество, социални плащания, лихви и рента, следва да се формират в съответствие с пазара. Средствата за работни заплати както на ръководителите, така и на работниците в държавните и общинските предприятия трябва да се обвързват с производствено-икономическите резултати.

Българската социалистическа партия съзнава, че социалното разслоение е неизбежно в условията на пазара, но тя отстоява политика, която ограничава бедността и не допуска личното богатство да се увеличава чрез ограбване на наемния труд и на обществото. Тя залага на данъчно регулиране на възнагражденията от наеман труд и свободни професии, на доходите на еднолични търговци и търговски дружества, което води до справедливо преразпределяне на средствата в обществото.

Наложително е доближаване на равнищата на заплащане в бюджетната сфера и в материалното производство, а в перспектива и постигане на европейски стандарти в заплащането на интелектуалния труд.

Социалистите са за регулиране на цените чрез защитни минимални и субсидирани изкупни цени на селскостопанската продукция и за пределни продажни цени за монополни стоки.

Отварянето на българската икономика води към изравняване на вътрешните с международните цени. Това налага съответно повишаване на заплатите, съобразено с производителността на труда, покупателната сила на лева и икономическите възможности на стопанските организации и държавата.

Българската социалистическа партия е за такова съотношение между цените и заплатите, пенсиите, семейните добавки, стипендиите, което да предпазва от срив реалните доходи на населението. Това налага да се прилагат механизми за индексирание на заплатите, пенсиите и помощите в съответствие с растежа на инфлацията.

СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА В УСЛОВИЯТА НА КРИЗАТА И ПРИ ПАЗАРНОТО СТОПАНСТВО

Преходът към пазарна икономика изисква значителни промени в общественно-осигурителните отношения, в здравеопазването и задоволяването на жилищните потребности на населението. Българската социалистическа партия е срещу драстичното намаляване на достигнатите социални завоевания на българския народ.

Борба с бедността

Бедността в България вече е масова. Данните за съотношението между доходите и необходимите разходи за издръжка на живота на голяма част от българското население са изключително тревожни. Затова приоритет на нашата политика в близкосрочния социално-икономически кризисен период е спиране на обедняването, а в дългосрочна перспектива - преодоляване на бедността.

Българската социалистическа партия е за отговорно участие на държавата в преразпределението на част от националния доход за осигуряване на необходимите финансови и материални средства за живот на бедстващите граждани, семейства и социални групи с ниски доходи. Доходите от труд и социалните плащания следва своевременно да се компенсират в съответствие с растежа на инфлацията.

БСП е за развитие на националната система за социално подпомагане. Ние сме за разширяване на списъка на предлаганите помощи в пари, натура и услуги. Справедливостта изисква обективни критерии за определяне на гражданите и семействата, които реално се нуждаят от социални грижи и помощи. За трайно безработните да бъде осигурявана временна и частична трудова заетост. Социалистите ще се ангажират с проблемите на бедстващото ромско население, пострадало особено силно от шоковия преход към пазарна икономика.

Държавната система за социални грижи да бъде подкрепяна от браншови, професионални, регионални, синдикални, религиозни, частни и други благотворителни организации с парични и материални ресурси за обслужване на социално слаби хора. Ние трябва да създадем преференциални финансови предпоставки за стимулиране на тяхното образуване и дейност.

Според нас страната разполага със свободен обществен, курортен и друг сграден фонд, който може да бъде преустроен за ползване от бедни граждани и семейства.

Обществено осигуряване

Социалното осигуряване следва да се съобрази с пазарната икономическа среда. То трябва да разшири своя обхват и върху нови за обществото ни осигурителни рискове - безработицата и платеното медицинско обслужване. Целесъобразно е да се обособят три относително автономни осигурителни системи: за пенсионно осигуряване, за защита при безработица и за здравно осигуряване.

Макар и самостоятелни, трите осигурителни системи трябва да се развиват взаимосвързано особено по отношение на финансирането и управлението на

осигурителните фондове. Стартира се с една добре изградена държавна организация за обществено осигуряване и с една нова, но сравнително добре развита в страната администрация по безработицата и заетостта. Здравно осигуряване няма. Според нас по-нататъшното развитие на националната осигурителна система трябва да стане с приемственост и запазване на всичко рационално от съществуващата организация.

Българската социалистическа партия е за съхраняване на държавното обществено осигуряване с по-висока административно-финансова самостоятелност на функциониране. Наред с това трябва да се дадат правно-икономически възможности за доброволно и допълнително осигуряване и застраховане и за образуване на отрасли, професионални, застрахователни и други осигурителни организации (каси). Осигурителните отговорности трябва да бъдат еднакви за всички работодатели и наемни работници от публичния и частния сектор и за лицата със свободни професии. Държавата трябва да гарантира реалното изпълнение на тези изисквания, включително и в частния сектор. Финансирането на фондовете да става от съобразени с равнището на заплащането, данъците, наследената практика и потребностите вноски, приемливо разпределени между работодателите, работниците, служителите и държавата. Осигурителните фондове да се управляват на четирипартитен принцип с участието на съответните администрации, работодателите, синдикатите и организациите за социална защита на пенсионерите, безработните и пр.

Нашата концепция за реформата в пенсионното осигуряване предвижда справедливо гарантиране на условия за достоен живот на възрастните хора при либерализирани условия за пенсиониране. Изискванията за трудов стаж и възраст да бъдат гъвкави, съобразени с труда и бита на нацията, с безработицата и възможностите за ранно пенсиониране. Важно е да се стимулира трудовото дълголетие. Размерите на пенсиите следва да се определят според длъжностите, заплатите и трудовия стаж, за които са осигурявани хората; да се актуализират своевременно и да се привеждат в съответствие с поскъпването на живота.

Осигуряването за безработица трябва да се използва за парични обезщетения и помощи при уволнения и трудности при намиране на работа. Средства от този осигурителен фонд могат да се използват и за финансиране на квалификацията и преквалификацията на безработните и за стимулиране на стопански дейности, с които се разкриват нови работни места.

В началния период на създаването на здравноосигурителни фондове е уместно осигуряването на работещите да става главно от работодателите и със съдействие на работниците, а осигуряването на децата, учащите се и пенсионерите - от общинските бюджети. С увеличението на работните заплати и на пенсионните фондове осигурителната тежест постепенно може да се преразпредели, така че в по-голяма степен да предвиди участие на самите осигурявани.

Целесъобразно е и обезщетенията за отпуск по болест да се изплащат от здравноосигурителните, а не от социалноосигурителните фондове.

Стимулирането на раждаемостта и помощите за отглеждане на деца трябва да се осигуряват от държавния бюджет. Възпроизводството на нацията е държавна политика.

Всеобщо здравеопазване

Още преди да е създадена осигурителна система в здравеопазването, то болезнено се нуждае от финансова и организационна стабилизация. Осигуряването на нормалното функциониране на здравните заведения, на животоспасяващи лекарства

и консумативи и поддържането на лечебно-диагностичната апаратура са измежду най-важните социални задачи в условията на прехода.

При реформата на здравеопазването Българската социалистическа партия непоколебимо отстоява: гарантирано и достъпно медицинско обслужване - за всеки български гражданин; безплатна медицинска помощ - до изграждането на всички осигурителни фондове.

В средносрочна перспектива може да се пристъпи към реструктуриране и модернизирание на държавното здравеопазване и към създаване на условия за поява и на други видове заведения за лечение, профилактика и рехабилитация.

Държавата е призвана да постави в равностойни условия всички форми на медицинска практика и различните здравни заведения, да участва в издръжката на държавните здравни институции, както и да продължи да финансира медицинското образование и научните изследвания.

Новата система за здравно осигуряване трябва да се свърже и с промяна в организацията на здравното обслужване, в която да нарастват възможностите за избор на здравно заведение и лекуващ лекар и да се създава мотивация за по-високо качество на медицинската дейност.

Необходимо е да се разработи нова система за санаторно-курортно лечение, да се усъвършенстват организацията и управлението на държавния санитарен и лекарствен контрол, както и специализираният надзор върху работата на здравните заведения и специалистите.

Производството, търговията и цените на лекарствата подлежат на регулиране от страна на държавата.

Достъпно жилище

Главната социална цел на БСП в областта на жилищната политика е жилището да стане достъпно за българския гражданин. Достъпността означава определено съотношение между цената на жилището, доходите на семейството и помощта, оказвана от държавата. Българската социалистическа партия е за създаване на механизъм за компенсирание от държавата на недостига на доход за жилище чрез кредитни облекчения, съобразно дохода, при покупка или строителство на подходящо жилище; субсидиране на общинското жилищно строителство и други мерки.

Специално внимание във връзка с демографската криза е необходимо да се отдели на изграждането на жилища за млади новобрачни семейства, на отпускането на целеви субсидии за семейства с ниски доходи и на други групи в неравностойно социално положение. БСП ще настоява за специална държавна програма за решаване на тежкия жилищен проблем на засегнатите от реституцията граждани.

Нарастването на дела на наемния жилищен фонд увеличава достъпа до жилище и възможностите за задоволяване на променящите се жилищни нужди. Налага се крайно неравномерното съотношение между собствения и наемния жилищен фонд постепенно да се променя в полза на последния и да се доближава до европейските стандарти.

Развитието на жилищното строителство е не само важна социална задача, но и фактор на икономическото оживление, какъвто е в много от напредналите страни. То

може да се постигне чрез държавно финансиране на жилищния сектор, чрез стимулиране участието на социалните фондове в инвестиции за изграждане на жилища, чрез създаване на специални кредитни институции. Полезно е да се увеличи и делът на частния капитал в жилищното строителство.

Включването на различни организации в строителството на жилища налага да се засилят държавният и общественият контрол за качеството на тяхното изпълнение, за спазването на градоустройствените планове, за създаването на екологична и естетична жизнена среда.

СЪВРЕМЕННИТЕ ЕКОЛОГИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ - ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА НОВА ПОЛИТИКА

В съвременното общество екологическата политика е не просто елемент на държавното управление и странична компенсаторна дейност, а императив за всяка човешка дейност и най-вече за организацията на стопанския живот. Спасителният за човечеството път на устойчиво развитие диктува изработването на цялостна и нова екологическа политика. В съответствие с това положение БСП се обявява за изработване на национална стратегия за опазване и развитие на околната среда. Характерът и сложността на екологическите проблеми налагат при тяхното решаване да се търси национално съгласие, участие на държавата, на политически и обществени организации и воля за глобално сътрудничество.

Според социалистите още по време на прехода редица проблеми в областта на екологията могат да намерят решения.

Наложително е да се развие националната система за наблюдение и контрол на околната среда, отговаряща на съвременните международни изисквания; да се създаде организация за екологосъобразно използване на земята, за борба с обезлесяването и с масовите заболявания по горите; за запазване на биологическото разнообразие и за балансирано развитие на планинските райони.

Българската социалистическа партия поставя екологичните изисквания сред водещите критерии за определяне на отрасловите приоритети в процеса на реструктуриране на икономиката.

Икономическото развитие трябва да държи сметка за съхраняването и рационалното използване на природните ресурси чрез стопанска и енергийна политика, която да стимулира екологосъобразните производства, икономията на енергия и суровини. Стремехът на днешните хора да задоволяват своите потребности не бива да е за сметка на влошаване на природната среда за бъдещите поколения.

При ограничените възможности на бюджета част от средствата за опазване, възпроизводство и възстановяване на околната среда ще се набират чрез приватизацията, като постъпват в специален екологически фонд. Предпоставка за зачитане на екологическите изисквания е общодостъпната информация и утвърждаването на принципа "замърсителят плаща".

Опасното неравновесие между обществото и природата, както и между различните региони на света налага обществото да се раздели с много вкоренили се стереотипи.

Количеството на потребяваните вещества и използваните фактори на околната среда не може повече да е критерий за икономически прогрес. Същото се отнася за социално необоснования и пренебрегващ екологическите императиви самоцелен икономически растеж.

Многостранното въздействие на наукотехническата революция от фактор, влошаващ околната среда, може да се превърне във фактор, който подобрява нейното състояние.

Преодоляването на острите демографски дисбаланси е предпоставка за постигане на екологическо равновесие, а оттук и за устойчиво развитие и равномерно повишаване на качеството на живота в различните страни и географски райони.

Глобалният характер на екологическите проблеми, трансграничните въздействия върху околната среда и ограничеността на природните ресурси повишават ролята на международното екологическо сътрудничество и изискват активното участие на България в него.

ДЕМОГРАФСКАТА СИТУАЦИЯ - ОСТРИ ПРОБЛЕМИ И ТРУДНИ ПЕРСПЕКТИВИ

Бъдещето на българската нация, нашето място на Балканите и в Европа, особено в перспектива, в значителна степен зависят от демографското състояние и демографските тенденции в страната.

Кризата в икономическата и социалната сфера предизвиква задълбочаване на демографските проблеми. Неблагоприятните тенденции обхващат не отделни страни на демографското възпроизводство, а почти всички основни демографски показатели.

Съчетаването на демографската криза с кризата на прехода разпокъсва традиционни социални връзки и създава неустойчивост на социалните общности. Кризата на държавността съвпада по време с критичното състояние, в което се намира самото българско общество.

Едностранчивото третиране на отделни отрицателни процеси само замъглява и прикрива цялостната картина на развитието на населението и не спира опасните за бъдещето на нацията тенденции. Социалистите апелират за национален консенсус и за общодържавна демографска политика, която да бъде изработена и да започне да се провежда незабавно.

Българската социалистическа партия е категорична, че сегашната демографска криза не може да се преодолее с откъслечни мерки. Необходима е всеобхватна политика, която да повлияе положително на демографското възпроизводство. Социалистите разглеждат осигуряването на трудова заетост като основна предпоставка за редовно получаване на достатъчно доходи и за социална реализация на личността. От специално подпомагане се нуждаят младите поколения. Грижите за подобряване на екологическата обстановка и здравословното състояние на нацията, на образованието и социалното осигуряване също допринасят за благоприятната промяна на демографската среда.

Българската социалистическа партия смята за едностранчиво както поемането на грижата за отглеждането и възпитанието на децата единствено от държавата, така и тенденцията тези функции почти изцяло да се оставят само на родителите и отделните семейства. Обществото е заинтересувано от качественото възпроизводство на нацията, а родителите и семейството са отговорни за отглеждането и възпитанието на поколението, което създават.

Създаването на подходящи условия за живот и работа в страната е предпоставка за ограничаване на икономическата емиграция и за завръщане на част от българските граждани, които вече са я напуснали.

Българската социалистическа партия анализира демографските проблеми на страната във връзка с процесите в международен и регионален план. Всяко пренебрегване на етническите въпроси, както и опитите за насилственото им преодоляване могат да доведат до тежки конфликти. Недопустимо е етническото разнообразие да се противопоставя на интегритета на нацията.

ГАРАНТИРАНЕ ПРАВТА НА ЛИЧНОСТТА

Конституцията на Република България установи съвременна система от права на личността. Нужни са нормативни и социални гаранции за тяхната реализация.

Българската социалистическа партия решително отстоява принципното равенство на правата между всички граждани. Тя се бори срещу всякакви опити за дискриминация, основана на пол, раса, етническа принадлежност, произход, религиозни или политически убеждения, обществено положение или имуществено състояние.

Социалистите отстояват равноправието между мъжа и жената. Те се стремят към неговото задълбочаване, като се отчитат естествените особености на двата пола.

Най-неотложната и съществена задача в областта на човешките права е да се гарантира неприкосновеността на личността - на нейния живот, свобода и имущество. Защитата на личността и принципът за неотвратимост на отговорността налагат да се очертаят съставите на новите форми на престъпна дейност и да се рационализира наказателният процес.

В резултат на драстично нарасналата престъпност все по-често се поставя въпросът "за" или "против" смъртното наказание. БСП по принцип е против смъртното наказание, но е за замяната му с гарантирано доживотно изолиране на особено опасните престъпници. Ние обаче си даваме сметка, че днес този въпрос придоби у нас особена острота. Налагат се мерки за гарантиране живота на всеки български гражданин. Съвременното общество не може да реши този въпрос чрез просто възмездие - живот за живот. В същото време ценността на един човешки живот не бива да се поставя над ценността на друг. При очевидната тенденция към хуманизация на наказателната отговорност, проблемът за най-висшата мяра на наказание се влияе както от степента на престъпност при сегашното състояние на обществото, така и от ефективността на полицейската и на съдебната система, от количеството и качеството на институциите за наказание и превъзпитание. БСП приема, че по въпроса за смъртното наказание трябва да се произнесе цялото българско общество.

Днес гражданите осезателно чувстват реалността на политическите права и възможностите за свободна изява - избирателното право, правото на сдружаване, свободата на съвестта, свободата на словото, печата, събранията и други. Бързо обаче се засилва неудовлетворението от дейността на политическите институции и на политиците. Неспособността на държавниците и на политиците да изведат обществото от тежкото състояние, предизвиква безразличие, дори недоволство от тяхната дейност сред все повече хора.

Масовото гражданско участие в политическия процес намалява отчуждаването на политиката от потребностите на обществото, ограничава злоупотребите с властта и корупцията сред политическия елит. Затова наред с избирателното право социалистите придават подчертано значение и на гражданските свободи. Реализацията на тези свободи насочва и коригира политическата дейност, поставя управляващите под постоянен обществен контрол. За това ще допринесе и

нормативното развитие на правото на гражданите на петиции към парламента, към местните органи на самоуправление.

Демокрацията е невъзможна без информация. Конституцията прокламира правото на гражданите да получават информация от държавните органи. Това право обаче трябва да е скрепено с ефективен механизъм за реализация.

И днес пред обществеността не се огласява немалка част от дейността на различни държавни органи, включително правителствени актове и актове на президента, които не съдържат държавна тайна. Необходимо е да има по-голяма откритост на дейността на различни държавни органи, когато не работят с поверителна информация.

Увеличените възможности за достъп до информация и нарастването на нейното значение изискват от съдебните органи да прилагат граждански и наказателни санкции, в случай че разпространяваната невярна информация злепоставя граждани и длъжностни лица.

Преходът поставя на най-голямо изпитание социално-икономическите права. Българските социалисти неотклонно се придържат към тезата, че правата са непълноценни, ако не са създадени условия за тяхното осъществяване.

Българската социалистическа партия акцентира на реалността на трудовите и осигурителните права, особено на заетите в частния сектор, където те най-често се нарушават.

За осигуряване и защита на трудовите и свързаните с тях социални права значителна роля се пада на правото на синдикално сдружаване. БСП като лява партия се ангажира с поддръжка на синдикалните права, но се противопоставя на извършваната под формата на синдикализъм дейност, която погазва обществения ред и противозаконно посяга на чужди права. Връзката между защитата на социалните права и политическата активност не бива да заличава границата между синдикална и политическа дейност.

Напоследък, особено след изостряне на националните, етническите и религиозните конфликти, все по-оживено се обсъжда въпросът дали само индивидът или и общността могат да са титуляри на човешките права. Безспорно е наличието на права, които по своето естество се упражняват само групово, в общност с други хора, носители на същото право. Въвеждането обаче на права по общностен признак - етнически, религиозен, езиков и други, е в състояние не толкова да послужи за постигане на действително равенство между гражданите, за развитие на демокрацията и за повишаване на хуманността на правото, колкото да изостри противоречията и напреженията в обществото с тежки, често пъти драматични последици.

Поради това БСП се придържа към класическата и доминираща в страните с развита демокрация концепция за индивидуалните и универсалните права на човека. Социалистите смятат, че на тази основа могат да бъдат гарантирани законодателно и практически правата на българските граждани от всички етнически, религиозни и други групи.

УТВЪРЖДАВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА И ПРАВОВАТА ДЪРЖАВА

Българската социалистическа партия е за развитие на социалната демокрация и за укрепване на демократичните институции - държавни и недържавни.

Като масова партия с дълбоки корени в нашето общество БСП държи за прякото въздействие на гражданите върху държавната политика. Те трябва да разполагат с възможност да влияят при вземане на решения, които оказват решаващо влияние върху техния живот. Демократичността на самите институции до голяма степен зависи от участието на гражданите в дейността им.

Участието на гражданите в политическия процес се проявява най-интензивно чрез използване на свободата на сдружаване и на изборното право.

Установяването на политически плурализъм в България ни приобщава към европейската политическа традиция на новото време. БСП отстоява политическия плурализъм, защото чрез него се дава възможност различните социални интереси да получат политическа изява и да се предложат различни варианти за развитие на обществото. В сегашните условия обаче политическото противопоставяне е толкова остро, че затруднява обществения диалог. То прераста в конфликт между основни държавни институции, води до ерозия на държавността.

Броят на партиите, тяхната политическа ориентация и вътрешна организация оказват силно влияние върху облика на политическата система. Наличието на прекомерно много квазиполитически формации, голяма част от които нямат не само социална и електорална база, но и собствена вътрешна организация, затормозява очертаването на ясни политически алтернативи и намалява отговорността на участниците в политическия процес. Някои партии съществуват в публичното пространство само чрез медиите или служат за прикриване на стопанска дейност.

Българската социалистическа партия няма намерение да налага двуполусен или друг модел на политически живот, но е за значителни промени в правния статус на политическите партии. По-специално се налага: повишаване на изискванията за представителност на партиите; финансово съдействие от страна на държавата и въвеждане на ефективен контрол за финансовата им дейност; премахване на съществуващата двойственост между обществено сдружение и политическа партия, която облагодетелства част от политическите организации и води до заобикаляне на правилата за политическа дейност.

Изборната система е основният механизъм, който отразява политическите предпочитания в обществото и формира управлението на държавата. Наред с това тя оказва влияние върху организацията на политическите партии и върху структурата на политическата система като цяло.

При ориентирането си към типа изборна система БСП отчита необходимостта от парламентарна изява на различните обществено значими интереси и политически тенденции, а също така и продължаването на идентификацията на партиите. Българската социалистическа партия е за висока отговорност на политическия и държавния елит, за обновяването му и за издигане на неговото равнище. Като отчита тези изисквания, БСП е за изборна система, която ще осигури стабилни държавни институции с качествен състав.

Нараства разнообразието и ролята на обществените сдружения - синдикални, женски, младежки, професионални, екологически, творчески, културни и други - в развитието на демократичния процес. Според БСП това е един от пътищата за напредък на гражданското общество, за изразяване и отстояване на специфичните интереси на гражданите, както и за ангажиране на политиката с тежните на различни обществени групи.

Социалната демокрация - тази, в която масово участват самите граждани и която изразява техните интереси, не може да се постигне без развитие на държавните институции.

Конституцията от 1991 година полага нормативната основа на правовата държава, но сама по себе си тя не прави обществото правово. Характерът на икономическите отношения, на социалното осигуряване и на политическата организация определя условията за преобразуване на държавата в правова.

Българската социалистическа партия и занапред ще бъде опора на конституционализма в страната, чрез своята дейност ще гарантира политически конституционното управление и ще поддържа стабилността на установения конституционен строй.

Българската социалистическа партия ще продължава да се придържа към установеното парламентарно управление. Тя съзнава, че България се нуждае от отговорен, работоспособен и компетентен парламент. Ясно е, че сам по себе си той не е достатъчна гаранция срещу нарушаването на демокрацията, включително и от страна на самия него. Конституционното правосъдие, стига да е независимо и компетентно, е измежду основните фактори, които съдържат дейността на депутатите и на другите институции в пределите на Конституцията. Но ясно е също така, че парламентът е резултат от свободно волеизявление на гражданите и отражение на плурализма в обществото. В сравнение с всяка друга държавна институция той е по-малко податлив към налагане на недемократично управление.

Принципът за разделение на властите характеризира демократичното управление и правовата държава. Социалистите отстояват този принцип не само в организацията на държавата, но и при разпределянето на икономическата, политическата, информационната и другите власти в обществото. Отнесен към държавата, принципът за разделение на властите изисква точно определяне на правомощията на държавните органи, взаимен контрол, но и сътрудничество между институциите, с което се осигуряват държавният суверенитет и ефективното управление.

Много от проблемите в държавната организация при прехода са свързани със съдебната власт. Независимостта на съдебната власт е решаващо условие за нейното пълноценно функциониране, но тази независимост не изключва всякакъв контрол и отговорност, без които се преминава към съдебен произвол. Българската социалистическа партия се противопоставя на реполитизацията на съда, прокуратурата и следствието, на воденето на политически процеси. Тя настоява за безпристрастност и висок професионализъм на правосъдието.

Държавната власт трябва да се стабилизира върху основата на Конституцията. За това ще допринесе влизането в сила на предвидените от самата Конституция закони, много от които обаче се приемат с голямо закъснение. Българската социалистическа партия чрез парламентарната си дейност ще съдейства за доизграждане на системата от държавни институции: за създаване на Сметна палата, на държавни органи с координиращи и насочващи функции, които да подобрят държавното управление.

Българската социалистическа партия е срещу нарушаването на правилата на конкуренцията, срещу паразитирането на частната собственост върху и за сметка на държавата, срещу паралелната дейност на държавни служители в едни и същи области на държавния и частния сектор. Необходимо е управлението на собствеността и осъществяването на административната власт да бъдат разделени и функционално, и персонално. Това може да се постигне с цялостна уредба на правното положение на държавния служител. Повишаването на изискванията към

държавния служител и същевременно издигането на обществения му престиж са постижими чрез стабилизиране на служебното му положение, чрез отделяне на чиновника от всякакви дейности, които са несъвместими с изпълняваната от него служебна функция, чрез увеличаване на възнаграждението му и други мерки.

Българската социалистическа партия отстоява отделянето на църквата от държавата и светския характер на държавната власт. Тя зачита автономността на религиозните институции.

Социалистическата партия изтъква значението на източното православие като традиционно вероизповедание в България, без това да ограничава диалога ѝ с хората по религиозен признак. Социалистите оценяват ролята на българската православна църква в историята и в съвременното развитие на страната и подкрепят нейното единение.

Укрепване и развитие на местното самоуправление

Българската социалистическа партия е за укрепване и развитие на местното самоуправление. Това налага да се създадат условия за финансова, имуществена и организационна самостоятелност на общините и за пряко участие на населението в управлението на общинските дела.

БСП е против тенденцията на непрекъснато стесняване на функциите на общините и населените места и централизирането на дейности и правомощия на национално и областно равнище и постепенното изваждане от бюджетите на училищни, здравни, културни и други заведения.

Социалистите са за разширяване на правата и отговорностите на общините спрямо всички дейности с местно значение, включително и такива като водоснабдяването, поземлената реформа, опазването на природната среда, читалищното дело, събирането на местните данъци и други. Общинските органи на власт следва да оказват влияние при приемането на решения за развитие, за закриване на съществуващи и откриване на нови производства и дейности, за цялостното развитие на териториите и планирането на жизнената среда, за опазването на обществения ред.

Необходимо е законодателно уреждане на източниците за финансиране на общините в съответствие с техните функции и отказ от финансова политика, което поставя общините в пълна зависимост от държавната субсидия.

Социалистите смятат за особено належащо да се уреди обхвата и режима на общинската собственост и общинските предприятия. БСП е за разширяване, а не тотална приватизация на общинско имущество, за укрепване на икономическата база на общините. БСП ще съдейства обема на общинското имущество да се увеличи чрез преобразуване на държавно имущество.

Социалистите желаят засилване на самостоятелността и самоуправлението в отделното населено място в рамките на общината на основата на собствени приходиизточници и определена по обективни критерии субсидия от общината.

БСП е за възстановяване на самоуправлението в градовете с районно деление чрез избиране на районни съвети и кметове пряко от населението на района.

БСП ще съдейства гражданите да се включат пряко в управлението на общинските дела, като със закон се посочат въпросите, по които се изисква провеждането на референдум или общо събрание и се уреди механизма за контрол върху дейността на общинските съветници от страна на населението.

Специално значение БСП отдава на развитието на комуналното стопанство, на организацията на отдиha, на създаването на условия за социални контакти и въобще на повишаването на качеството на живота в общините и населените места.

Осъществяването на новото административно-териториално деление на страната трябва да се разглежда като продължителен процес. Той трябва да се реализира постепенно в съответствие с волята на населението, съобразно възможностите на страната и като част от цялостната реформа.

Повишената роля на средствата за масово осведомяване в демократичното общество

Въвеждането на модерна техника, на нови технологии и увеличаването на обема на информацията доведоха до неудържим растеж на влиянието на средствата за масово осведомяване по света. Медиите са посредник в системата на човешките контакти. Те създават национален образ на демократичното общество и едновременно с това правят събитията и идеите всеобщо достояние.

Голяма е ролята на средствата за масово осведомяване в създаването и разпространението на културните ценности и в национален, и в международен мащаб.

Същевременно развитието на средствата за масово осведомяване е съпроводено с някои негативни явления и опасности както от политическо, така и от културно естество.

Средствата за масово осведомяване трябва да бъдат предпазени както от стремежите да бъдат подчинени на държавната власт, така и от прекалената комерсиализация.

Влиянието на властите над средствата за информация едва ли би приело формата на пряка цензура. Намесата на управляващите може да бъде косвена, но не по-малко опасна. Когато представители на властта атакуват дадени медии, притежателите им са склонни да направят стъпки, които ги доближават до вижданията на властта. Този управленски натиск обикновено води до деформации в събирането, поднасянето, интерпретирането на информацията, а оттам и до манипулиране на общественото съзнание.

Българската социалистическа партия е за свобода на медиите от политически диктат, за обективно отразяване на събитията и за равностойно присъствие на различните гледища в обществото.

Друга заплаха за медиите е влиянието на търговските интереси. Сериозна опасност за тяхната дейност представлява централизираното управление на вестници, телевизионни и радио станции. БСП е за регулиране на начина, по който се разпределя инфраструктурата за разпространяване на информацията от медиите. Тя е против съсредоточаването им в ръцете на едни и същи групи и лица, като се отстранява конкуренцията.

Според БСП правната уредба на медиите трябва да предотврати възможността чрез придобиване на вестници, телевизионни и радиостанции да се установява

информационен монопол, както и да се предвиди максималният дял от различните средства за информация, който може да се притежава.

Свободата и независимостта на медиите са тясно свързани с финансовата им самостоятелност. Това отчасти може да се постигне, като се преодолее монополното положение на държавните електронни медии. Откриването на частни радио и телевизионни канали би затруднило осъществяването на политически диктат от управляващите и би въвело реален пазарен механизъм в областта на масовите комуникации.

Дейността на електронните средства за масова информация не бива да се диктува от политическите сили. Политиката на държавните електронни медии да се постави под контрола на обществото чрез съответните специализирани органи.

Българската социалистическа партия е за равнопоставено представяне на дейността на политическите сили в националните средства за масово осведомяване, съобразно с тяхната представителна тежест и влияние.

Българските социалисти ще засилват своята дейност за осигуряване на авторитета и независимостта на държавните електронни медии, които да защитават националните интереси, да сплотяват нацията и издигат политическата култура на обществото. БСП ще се стреми и към създаване на мощни средства за масово осведомяване с лява ориентация.

НОВАТА РОЛЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Образованието и науката определят не само духовното развитие на всяка страна, но и нейния траен икономически успех. Светът не познава примери за икономически прогрес и реална национална независимост без внимание на обществото към собствения му интелект. В новите времена ролята на науката и образованието рязко и радикално нараства.

Българската социалистическа партия е за национална стратегия за запазване и развитие на образованието и науката. Тази стратегия е призвана да подпомогне преодоляването на тежката криза в обществото и извършването на икономическите преобразования.

Социалистите са за стабилна образователна политика на държавата, съобразена със съвременните постижения на науката и с новата технологична революция, с националните традиции и в съответствие с европейските изисквания и стандарти.

Българските социалисти са за общодостъпно образование.

Това изисква държавата да продължи да осигурява безплатно основно и средно образование, да финансира значителна част от висшето образование. При определени условия тя да поема издръжката на образованието на отличните и на социалнослабите студенти. Необходимо е да се създаде държавен фонд за кредитиране на студенти и аспиранти при облекчени условия. Студентските и аспирантските стипендии, преминаването от платено към безплатно обучение и обратно да се поставят в още по-голяма зависимост от постигнатите резултати в обучението.

Българската социалистическа партия е за запазване на светския характер на образованието и училището; за съхраняване на специализираните средни училища; за издигане на родноезиковото и разширяване на чуждоезиковото обучение; за

развитие и защита на българското национално самосъзнание в обучението по история и литература; за съвместяване на академичната автономия, държавната образователна политика и обществените изисквания към образованието; за общи държавни образователни стандарти и акредитационни норми към всички висши учебни заведения (държавни и недържавни); за преминаване на висшето образование предимно към тристепенна система, в съответствие с което да се уреди сегашното полувисше образование.

Българската социалистическа партия работи за постигане на обществено съгласие за извеждане на науката в равнопоставено положение с останалите области на обществения живот с тенденция някои нейни клонове да придобият приоритетно значение за изхода от кризата.

На основата на професионалните принципи и обществените потребности следва да се търси оптимално реструктуриране на учебните и научните организации.

Необходимо е по-голямо от сегашното материално и финансово съдействие от страна на държавата за Българската академия на науките и за университетите. Без финансовата подкрепа на държавата няма да оцелеят научни направления, някои от които са развити върху български школи на световно равнище. Същото се отнася за цели звена на отрасловата наука, без които технологическото и продуктовото обновление на икономиката би било болезнено.

Особено важна задача сега е съхраняването на научния потенциал на страната и запазването на перспективни за теорията и практиката изследователски звена и висококвалифицирани учени и специалисти. С бюджетни, фирмени, благотворителни и други финансови средства трябва да се осигурят ресурсни условия за поддържане и оживление на важни за обществото и за националното стопанство изследвания и разработки.

България трябва да има държавна политика за научни изследвания и технологии. На тази основа да се проведат реформите в научната сфера и да се намерят оптимални организационни структури и връзки между българската и световната наука и между академичния, университетския, отрасловия и фирмения сектор на националната наука.

Поставянето на науката в пазарен режим невинаги изисква задължителното ѝ самофинансиране.

Средствата за наука и образование могат да се увеличат чрез въвеждане на данъчни облекчения за определени образователни и научни дейности и за стопанските организации, които влагат средства за образование и наука. Извънбюджетните приходи на научните организации да остават изцяло в тях и с предимство да се влагат за развитие на науката.

Българската социалистическа партия е за издигане на престижа и социалния статус на учителите, преподавателите и учените, за прекъсване на отлива на млади хора от работа в областта на науката. Това може да се постигне чрез обективна оценка на професионалните качества на заетите в науката и премахване на дискриминационните политически изисквания към тях, чрез ефективни гаранции за авторството и научния продукт и чрез подобряване на заплащането.

СЪХРАНЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ИЗКУСТВО И КУЛТУРА

Българската социалистическа партия придава първостепенно значение на ролята на изкуството и културата в развитието на България. Произведенията и творците на

културата са безценен капитал на нацията и обществото. Нашият напредък е невъзможен без плодоносното развитие на съвременна национална култура.

Социалистите бият тревога поради намалените държавни грижи за изкуството, културата и условията за творчество; разрухата, пред която е изправена цялата българска култура. България трябва да има активна и последователна държавна политика в сферата на културата.

Състоянието на културата е тясно свързано с качеството на живота. Растящото неравенство в начина на живот на отделните хора ги поставя в различна културна среда, а социалното икономическо неравенство между нациите застрашава културната самобитност на някои от тях. Националната ни култура е силно засегната от намаляването на държавните средства, от реституцията и безработицата.

Българската социалистическа партия е за съхраняване, обогатяване и развитие на националната култура. Това изисква да се защитят културните и историческите паметници и архивните фондове; да се създадат условия за съществуване на българската книга, изобразително изкуство, кино, театър и музика, на читалищата, културните домове и библиотеките; да се запазят държавните училища по изкуствата.

Ние настояваме за формиране и осъществяване на добре обмислена и балансирана национална културна политика. Тя трябва да осигури:

- * запазване на българската културна самобитност, традиции и постижения;
- * свобода и демократизъм в творческите дейности;
- * рязко повишаване на дела от националния доход за развитието на науката, образованието и културата;
- * данъчни облекчения за частни лица, фирми и фондации, които влагат средства в развитието на духовната сфера;
- * по-добри условия за живот, обществено признание и творчество на българския писател, художник, музикант, артист, културен деец;
- * активни културни връзки и сътрудничество с другите страни, културно отваряне към света и същевременно предпазване от сурогатите на лъжекултурата и от "културен колониализъм";
- * запознаване на света с най-доброто в българската култура - древна и съвременна.

За опазване на облика на културната ни среда е желателно да се спазват определени съотношения за присъствието на българските и чуждестранните програми в националния ефир. Такава въздържана протекционистка политика би стимулирала развитието на българското изкуство, би помогнала за усвояване на европейската култура и за представяне на различните световни течения в културно-цивилизационния процес.

Социалистите изтъкват нуждата от държавна политика за финансово подпомагане на културата. Тази политика включва диференцирано облагане на различните видове литература; бюджетно финансиране на националнозначимите театри (драматични и музикални) и на представителните за националната ни култура колективи; създаване на филмови къщи на акционерен принцип с държавно участие.

Читалищата имат съществена роля за запазване на националната ни самобитност. Осъвременяването на тази традиция доведе до създаване през последните десетилетия на културни домове. Социалистическата партия е за развитие на читалищата като самоуправляващи се обществени организации, материално обезпечени чрез своята собственост и чрез субсидии от общините и държавата.

Музеите като форма на съхраняване на историческата памет се нуждаят както от подходящи условия за архивно-събирателска дейност, така и за експониране и разпространяване на културноисторическите ценности пред публиката. В съответствие със значението на даден исторически или културен паметник грижите за неговото съхраняване се поемат от специализирани международни организации, от държавата, от обществени организации или от отделни лица.

Значителен е приносът на българската православна църква в отстояването на българската духовност и в създаването на нашата култура. Православната църква може и днес да играе важна роля за съхраняване на националните традиции, за неутрализиране на вредното влияние на различни секти, за приобщаване на българите от чужбина, както и за културното развитие на българското общество.

БЪЛГАРИЯ - В НОВА ЕВРОПА И НА НЕСПОКОЙНИТЕ БАЛКАНИ

България се нуждае от реалистична, последователна и динамична външна политика, освободена от идеологическа обремененост, основана на националните интереси и на принципите и нормите на международното право. Такава външна политика може да разчита на национално съгласие и подкрепа и да издигне престижа на българската държава.

Съвременната геополитическа обстановка може да бъде характеризирана като преход от острото двуполусно противопоставяне на студената война към многополюсен свят, който още повече налага големите проблеми да се решават с широки международни споразумения. Този преход обаче все повече се контролира не толкова от ООН, колкото от Групата на 7-те най-развити индустриални държави и особено от САЩ.

В предстоящите години световните събития до голяма степен ще се влияят от стремежа на САЩ към утвърждаването им като единствена свръх сила, към превръщането на идното столетие в нов "американски век", към готовност за използване даже на военна сила срещу всичко, което се преценява като заплаха за американските интереси.

Днес най-големите опасности за Европа, които особено силно се отразяват на Балканите, са свързани с негласното подлагане на съмнение на принципи, утвърждавани с десетилетия. Такива са ненарушимостта на границите, намаляването на равнището на военно противопоставяне, универсализмът на правата и други. БСП е за последователно прилагане на тези принципи от всички европейски държави. Ние сме разтревожени от евентуално по-нататъшно раздробяване по етнически и религиозен признак на обособилите се самостоятелни републики от състава на бивша Югославия, от опитите за формиране на етнически чисти държави на Балканите.

Българската социалистическа партия ще съдейства за икономическата, политическата и културната интеграция на България в европейските структури, както и за институционното развитие на тази интеграция във всички области.

България подкрепя и при новите условия принципите на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа. Участието в СССЕ ни поставя във взаимодействие с

европейските държави, САЩ и Канада по всички основни направления на международните отношения - сигурност, политика, икономика, права на човека, култура, екология и информация.

България е за сътрудничество със Съвета на Европа, с Европейския съюз и Западноевропейския съюз, за евро-атлантическо сътрудничество, включително и с НАТО. Дейността в основните европейски междуправителствени организации увеличава външноикономическите ни възможности за решаване на проблемите на прехода към пазарна икономика и съвременен гражданско общество, осигурява политически гаранции за външната ни сигурност.

За БСП е от принципно значение включването на България в политически и военни съюзи да се решава от национален референдум.

Българските социалисти са за преодоляване на неравномерното развитие между Западна и Източна Европа. Това би дало шансове на България да изживее прехода без сътресения, да се превърне в действително равноправен участник в изграждането на нова Европа, а в перспектива да се доближи до напредналите страни.

Българската външна политика следва да използва максимално двустранните отношения с европейските държави във всички области. В рамките на европейското направление българската външна политика трябва да развива отношенията със страните от Западна Европа и да използва потенциала и добрите традиции на отношенията с държавите от Централна и Източна Европа. Сътрудничеството с тях, включително в Дунавския басейн, може да се разгръща във всички области на основата на равноправието и взаимната изгода.

За страна като България е важно да поддържа добри отношения със световните сили, да търси разнопосочни гаранции за своята сигурност, като ги степенува според тяхната реалност и интензивност, без да обвързва страната с една или друга държава, колкото и силна да е тя.

Поддържането и развитието на приоритетни отношения с Русия и други държави от ОНД е необходимо за националната сигурност и за икономическата стабилизация на България. Нашите жизнени интереси налагат да се преодолее задържането в развитието на българо-руските отношения.

Отварянето на България към света изисква да се развият българо-американските отношения, като се отчитат мястото и ролята на САЩ в световната политика, тяхното влияние върху европейските процеси и в балканския регион.

Нарастващата роля на Китай, Япония, Индия и държавите от тихоокеанския регион в световната политика и икономика разкрива нови възможности за сътрудничество, може да стимулира икономическия ни растеж и да повиши глобалното равновесие и сигурност.

Външната ни политика трябва да използва традиционно добрите отношения на България с арабските и други страни от Близкия и Средния Изток, от Африка и Латинска Америка за развитие на сътрудничеството в различни области.

Политическото пространство на Балканския район е от първостепенно значение за националната сигурност, териториалната цялост, оцеляването и суверенитета на българската държава. Това е районът, в който България може да даде най-голям принос за укрепването на мира, разбирателството и сътрудничеството в Европа, от което в голяма степен се формира и нейният образ пред външния свят.

Българската социалистическа партия е за такава балканска политика, която да се стреми към задълбочаване на отношенията и развитие на доверието, добросъседството и сътрудничеството с всички балкански страни, включително и с новите балкански държави; която да се придържа строго към зачитане на териториалната цялост, ненарушимостта на границите, уважението на суверенитета, ненамесата във вътрешните работи, неприлагането на сила или заплаха със сила; която не допуска развитието на отношенията с едни балкански държави да става за сметка на влошаване на отношенията с други. БСП е за активна, последователна и открита, лишена от исторически и идеологически предубеждения, от стремежи към хегемонизъм и мегаломания външна политика, която да не допуска формирането на "оси", "триъгълници", и други образувания, противопоставящи едни балкански държави на други или България на някои от нейните съседи.

Като "врата" към три континента Балканите и занапред ще бъдат кръстовище на стратегически интереси на световни и регионални сили, място за съприкосновение на различни култури, религии и цивилизации. Ще нараства значението им на комуникационен център във връзка с разширяването на международните икономически връзки между Европа, Азия и Африка. България трябва да отчита положителните и отрицателните отражения на тези сложни дадености върху политическата и икономическата ситуация в региона и да предприема своевременно подходящи политически стъпки.

Българската социалистическа партия е убедена, че Балканите могат да играят по-голяма роля в определяне на собствената си съдба. Това налага всестранно развитие на отношенията и задълбочаване на сътрудничеството между балканските страни и народи.

В политическата област БСП е за развитие на двустранния и многостранния диалог между парламентите, политическите партии и обществените организации на балканските страни. Необходимо е да се създадат предпоставки за подновяване на периодичните срещи на министрите на външните работи, да се сложи начало на срещи на най-високо държавно равнище, а в перспектива да се създаде многостранен политически механизъм за консултации и сътрудничество. Това сътрудничество на Балканите има перспектива, ако се развива като проекция на общоевропейския процес.

В икономическата област също се очертават значителни възможности за сътрудничество между балканските страни. Първите си стъпки прави Черноморското икономическо сътрудничество. Тези форми на многостранно сътрудничество не изключват конкуренцията между участниците, но не бива да улесняват установяването на регионална хегемония на някои от тях. Развитието на това сътрудничество може да бъде успешно, ако се придържа към критериите за изграждане на единното европейско икономическо пространство.

Сътрудничеството в областта на екологията придобива все по-голямо значение за Балканите. България е заинтересувана от неговото задълбочаване, тъй като тя е в по-голяма степен обект, отколкото субект на трансгранично замърсяване по въздуха и чрез международните реки. Приоритетно значение за нас имат мерките за екологическа защита на Балканския полуостров, за опазване чистотата на Черно море и на басейна на Дунава.

Характерът на съвременните международни отношения извежда на преден план необходимостта от формиране на съзнание за нарастващата общност на интересите на балканските страни и народи, за тяхната собствена отговорност за опазването на мира и спокойствието в региона. БСП настоява за външна политика, която да

преодолява образа на Балканите като "барутен погреб" на Европа и да води към общобалканска солидарност и толерантност между балканските държави.

НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ - ОСТЪР ПРОБЛЕМ НА СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРИЯ

Разпадането на блоковата система за сигурност остави България без достатъчно политически, икономически и военни гаранции за националната сигурност.

Българската социалистическа партия се придържа към принципите на общата сигурност, изпълнението на международните задължения, защитата на правата на човека, уважаване на независимостта и демократичния избор на всяка страна, взаимноизгодното сътрудничество между държавите.

България има подчертан интерес от усилията за създаване на общоевропейска система за сигурност, основана на сътрудничеството. Такава система трябва да води към намаляване на значителното неравновесие във военната област със съседните ни държави, към по-голяма прозрачност и предсказуемост на военната дейност в балканския регион, към мирно решаване на споровете между балканските държави.

От гледна точка и на европейската, и на нашата сигурност най-благоприятно би било взаимодействието и евентуалното приобщаване на България към НАТО да са съпроводени с трансформирането на тази организация в универсална система за общоевропейска или глобална сигурност, която да дава възможност в нея да участват всички европейски държави, включително и Русия.

Поддържането на националната сигурност зависи от икономическото състояние и политическата стабилност на страната, от личната сигурност на гражданите, от информационната среда, от преодоляването на демографските проблеми и от духовната атмосфера в обществото.

Основният гарант за териториалната цялост и суверенитета на България, особено при липсата на достатъчно външни гаранции за националната сигурност, са нашите въоръжени сили. Военният потенциал на страната трябва да е достатъчен да противодейства успешно на военни и всякакви други заплахи и да пресече военна агресия.

Недопустимо е въоръжените сили да се използват за решаване на вътрешнополитически конфликти.

Българската социалистическа партия е против използването на наши въоръжени сили и във военни конфликти, несвързани пряко със защитата на страната. Поети съюзнически задължения и произтичащите от решения на ООН и на европейски организации за сигурност военни ангажименти могат да се изпълняват само след решение на парламента.

Българската социалистическа партия е за укрепване на националната сигурност и чрез договорни взаимоотношения на двустранна и многостранна основа предимно с различни европейски, включително и балкански държави.

С особена острота проблемите на доверието и сигурността се проявяват на Балканите.

Българската социалистическа партия смята, че при конфликт между балкански държави от рода на югокризата и войната в Босна и Херцеговина, България трябва да проявява инициативност на двустранна и многостранна основа за неговото мирно

и справедливо разрешаване, както и да се въздържа от действия, които могат да я противопоставят на някоя от враждуващите страни. България не трябва да участва под никаква форма - пряко или косвено, във военни действия между балкански държави, нито да предоставя своята територия и въздушно пространство за подпомагане на такива действия.

България следва да продължи усилията за по-тясно сътрудничество между балканските страни във военната област, което да доведе до нови мерки за укрепване на доверието и до по-голяма предсказуемост във военната област, до намаляване на неблагоприятното за нас съотношение на въоръженията, както и до освобождаване на Балканите от ядрено оръжие. В зависимост от степента на доверие България да предложи на даден етап сключване на договор за ненападение между балканските държави - първоначално на двустранна, а по-късно и на многостранна основа.

Съвременната етнополитическа ситуация на Балканите поставя пред сериозно изпитание националната сигурност на България. Чрез национални и етнически конфликти се поддържа политическо и военно напрежение в различни части на полуострова. Не са преустановени процесите на неразбирателство и противопоставяне на етническа основа и на българска територия.

Българската социалистическа партия е за последователна политика по националния въпрос и етническите взаимоотношения, която да създава предпоставки и условия за гарантиране на националната сигурност, независимостта и териториалната цялост на българската държава; за утвърждаване на международния престиж на България; за развитие и укрепване на националното достойнство; за своевременно решаване на етнокултурните проблеми чрез политика, основана на уважението към религиозната и етническа идентичност на хората и демократичната консолидация на българската нация.

Отношенията между българите в страната и в чужбина са двустранен процес, при който се укрепват родолюбивите чувства на българите в чужбина и същевременно се използват техните възможности за разширяване на контактите ни със света. Държавата ни трябва да води политика, която да приобщава българите по света, като създава улеснения за лицата от български произход, когато придобиват българско гражданство, осигурява условия за обучение в страната на чужди граждани с българска народност и подпомага културния обмен с българите в чужбина. Специални усилия трябва да се полагат за съхраняване на историческите и културните ни паметници в чужбина.

ТРЕТА ЧАСТ БСП - ПАРТИЯ НА ОБНОВЯВАЩИЯ СЕ ДЕМОКРАТИЧЕН СОЦИАЛИЗЪМ

РАЗШИРЯВАНЕ НА ИДЕЙНИЯ КРЪГОЗОР НА БСП

Една от основните характеристики на БСП като нов тип социалистическа партия се заключава в нейното изграждане като единна в политическо и в организационно отношение формация, с определен идеен облик, но без налагане за идейно единомислие. Всеки член и привърженик на БСП е свободен да има и да изразява различни философски, религиозни и естетически възгледи. Нас ни обединяват общите цели, общата политика и единната организация на партията. Това не значи, че БСП е без идейна база, но тя не се затваря в рамките само на една философска доктрина, а е в границите на основните ценности на обновяващия се демократичен социализъм: мир, свобода, справедливост, солидарност, екологическа сигурност, ново качество на живота, нова хуманизация на обществото и реализация на всяка човешка индивидуалност.

По-нататъшното обновление на БСП е тясно свързано с разширяване на идейния кръгзор на партията. Това се налага от възникването на нови проблеми в развитието на съвременния свят, както и от вътрешното развитие на левите сили и идеи. Някои от тези проблеми са коренно различни от досегашните и дори безпрецедентни в историята на човечеството. Без да обнови своето идейно-теоретично мислене, БСП не може да посрещне новите предизвикателства.

Новите времена налагат цялостно преосмисляне на основополагащите теоретични, политически и организационни предпоставки, върху които през отминаващия ХХ век израстваха партиите на социализма. Същевременно сме изправени пред агресивната конюнктура на тотална критика срещу досегашната история на социализма, която си поставя за цел да дискредитира социализма изобщо, без да разграничи ценното и непригодното в опита и в теоретичните търсения от миналото.

Отговорността на съвременната лява мисъл, в частност на БСП, се изразява в способността ѝ да се подложи изминатият път на критично преосмисляне. Но в тази критика трябва да избегнем неблагоприятната роля на търговци с идеите, в които се въплъти надеждата за социално освобождение на човечеството.

Българската социалистическа партия не се отказва от своите марксистки корени. Ние високо ценим историческото наследство на Марксовото учение, което изигра голяма интелектуална и преобразуваща роля през ХІХ и ХХ век. Отчитаме, че и днес по целия свят методът и редица теоретични положения на марксизма продължават да имат своето реално въздействие върху съвременното обществознание. Стремим се да анализираме различните разклонения в развитието на марксизма, някои от които бяха подложени на необосновано отрицание. Заедно с това отношението ни към марксизма днес е по-сложно и нееднозначно, отколкото през изминалите десетилетия. Ние запазваме потвърденото от живота и изоставяме остарялото и догматизираното.

Преди да отхвърлим онези теоретични обобщения и онзи практически опит, които са доказали своята несъстоятелност, трябва да отдадем дължимото на историята на социализма, включително и на социалистическото движение в България. Социализмът е неотделим от развитието на съвременния свят и на съвременна България. Въпреки всичките си грешки и неизбежни ограничения, с цялата си историческа драма, социалистическото движение изпълни една от задачите, които си поставяше - то измени света. Социализмът не е само поредица от грешки, но и поредица от неоченими придобивки за хората. Така българските социалисти вече повече от сто години се борят за един по-справедлив свят. Свят в който всеки гражданин е осигурен с работа, жилище, евтин транспорт, здравеопазване, образование, достъп до културата, сигурност. Ние виждаме своите грешки, осъждаме извращенията, но не се срамуваме от историческия си път.

БСП в навечерието на 21-ви век се нуждае както от най-ценното в идейната база на социализма през изминалия век и половина, така и от нови идеи, от по-богати теоретични основи на политическата си дейност. Днес БСП е отворена към всички прогресивни идеи и открития, създадени от съвременната наука.

БСП изгражда своята практическа политика във всички области на общественото развитие върху основата на научните постижения. По този начин тя гарантира съответствието на политиката си с водещите процеси и тенденции в света и съдейства България да не изостане от тях.

Идейната дискусия в БСП, както и в другите партии на съвременния социализъм, продължава. Тя трябва да се води открито, толерантно и другарски. Само в дискусията можем да постигнем истината за съвременното развитие на света.

Времето и практиката ще проверят верността на едни или други постановки. Така БСП ще осигурява творческо развитие и обновление на своята теоретична и идейна база.

БСП - ЧАСТ ОТ БЪЛГАРСКАТА, ЕВРОПЕЙСКАТА И СВЕТОВНАТА ЛЕВИЦА

Глобалните промени, залезът на двуполусния геополитически модел на света, нарастващата нестабилност в част от нашия континент и особено на Балканите, вътрешните икономически, политически и социални проблеми в редица страни изискват осъзнаване на отговорностите и единодействие на левицата - както в национален, така и в регионален, европейски и световен план.

Левите сили в България днес са изправени пред големи отговорности и предизвикателства. Съзнанието за нашата обща отговорност би трябвало да ни тласка не към подхранване на разединението и дори на противоборството сред левите сили в България, а напротив - трябва да ни мотивира да действаме в духа на очертаващото се значително сближаване както сред европейската левица, така и сред по-широките демократични сили в борбата им за мир, демокрация и справедливост. Нужно е да засилваме волята и способността за разбирателство и за намиране на общи решения на тежките обществени проблеми, за да може българската левица да застане с лице към перспективата за лява алтернатива в управлението и модернизиранието на страната.

Колкото и сложни, противоречиви и исторически обременени да са идейните, политическите и практическите взаимоотношения в българската левица, тя трябва да отговори на предизвикателството за избистряне на своята идентичност и за постигане на взаимодействие. Водещо тук е общото в алтернативата, предлагана както от традиционните социалистически, социалдемократически, земеделски и други партии и движения, така и от новите екологически, правозащитни, граждански, кооперативни, женски, младежки, патриотични и други организации и движения.

Българската социалистическа партия е най-голямата и политически най-влиятелната лява сила в страната. Но ние не претендираме за монопол върху левицата и левите идеи. Българската социалистическа партия има своите проекти за решаване на остри проблеми, пред които е изправена страната, и е готова за конструктивен и равноправен диалог на първо място с другите леви сили в България, както и с всички демократични, политически и обществени организации. Провеждането на Кръглата маса през 1990 г. и приемането на новата Конституция през 1991 г. показват, че такъв диалог и практическо сътрудничество са не само възможни, но и продуктивни.

Нашето желание за диалог и единодействие с другите леви сили в страната е искрено и добронамерено. То не е конюнктурно. Бихме искали обаче да подчертаем ясно, че само нашето желание не е достатъчно за изграждане на силна лява алтернатива за България. Всяка лява политическа сила в страната трябва да извърви своята част от пътя към единството на българската левица.

Лявата алтернатива е обществено и политическо дело с историческо значение за страната ни. Тя може да се осъществи само ако търпеливо се изгради политически и социален фундамент, създаващ предпоставки за солидни нови форми на единодействие.

Това е политика за изграждане на единодействие, способно да издържи на продължителни и тежки изпитания, продукт на дълга и мъчителна икономическа, политическа, социална и духовна криза на българското общество. Не е достатъчно

просто да се "сглоби" някакво управляващо мнозинство, защото днес България има нужда от лява алтернатива, която да стане носител на ново схващане за икономическите реформи, за разширяване на политическата демокрация, за гъвкави и отговорни социални мерки. Естествено това може да стане единствено по пътя и с методите на реформите, чрез един прагматичен реформизъм, който да внесе реални промени в икономическите и политическите отношения в страната.

Това, което според нас заслужава водещо внимание, е съответствието между ценности и програми. Програмите трябва да се основават на реални и автентични ценности, а ценностите без прагматични програми не могат да бъдат осъществени.

Нашата позиция е ясна - ние отдаваме приоритет на практическите програми и именно на тази прагматична основа целим единството на левицата. С този дух ние призоваваме социалдемократите и другите леви сили заедно да изработим и да реализираме лявата алтернатива в развитието на страната днес.

Особено важно за нас е обръщението ни към съвременната българска социалдемократия. Нас не ни разделят нито целите, нито ценностите. Напротив, социалистическата перспектива ни обединява или, по-точно казано, трябва да ни обедини. От страна на БСП няма принципни пречки, тъй като нашият избор е в полза на демократичния социализъм. Това, което трябва да се постареем взаимно да преодолеем, са рецидивите на противопоставяне, недоверие и нелоялност.

Не е нужно да тръгнем от някакво организационно единство, за да стигнем до единодействието в името на лявата алтернатива. Вероятно ще бъде по-лесно да тръгнем от лявата алтернатива, за да направим по-нататъшни стъпки към целостта на социалистическото движение в България в неговото многообразие.

Истинският проблем на силите, които се ориентират към демократичния социализъм, е не толкова изборната конкуренция, колкото принципната връзка между непосредствените политически задачи, програмните цели, моралната и културната същност и самата перспектива на социализма в страната ни. Този проблем може да намери своето решение единствено чрез добронамерено и конструктивно обсъждане.

Българската социалистическа партия е органична част от демократичната европейска и световна левица. За това говорят не само нейният произход и традициите ѝ, но и същността на извършваните през последните години дълбоки промени в нея. БСП възприе Декларацията за принципите на Социалистическия интернационал и обяви в програмните си документи демократичния социализъм за своя най-синтезирана идейна и политическа характеристика. Общите принципи и ценностите на демократичния социализъм намират конкретно приложение в стратегията на БСП за мирен преход на България към демокрация и социално пазарно стопанство. Политиката на социалистическата партия за диалог, взаимодействие с всички демократични сили и национално съгласие е в духа на европейските стандарти за цивилизовано и конструктивно политическо поведение. БСП открито заявява привързаността си към европеизацията на политическия живот и външната политика на страната, към усилията за интегрирането на България в европейските структури, в които страната ни да бъде пълноправен и пълноценен участник.

Изключително значение за пълноценното интегриране на БСП в европейската левица има нейното идейно-теоретическо виждане за необходимостта от сътрудничество на европейските леви сили пред лицето на новите предизвикателства. Социализмът на ХХI век не може да бъде разбран като формула за прогреса и благосъстоянието единствено на най-богатите и привилегировани нации на планетата. Ето защо БСП застава зад разбирането, че европейската и

световната левица трябва с всички сили да се стреми към създаване на международни условия за развитие на ефективна политика на солидарност и установяване на ново равновесие в днешните асиметрични и в много отношения несправедливи международни икономически и политически порядки.

Идеята за наличие на някакви "гета" или "оазиси", в които се поставят цели нации или региони, е несъвместима с коренните принципи на съвременния социализъм. Днес главният въпрос е как европейската левица - и БСП като органична нейна част - ще може ефективно да работи за разгръщането на необходимата международна политика на солидарност, присъща на социализма.

ПОЛИТИЧЕСКАТА ФИЛОСОФИЯ НА БСП

БСП и политическата власт

За БСП властта не е самоцел, а средство за осъществяване на реформите в интерес на цялостния напредък на нацията и в съответствие с ценностите на демократичния социализъм.

Българската социалистическа партия признава народа като единствен източник на власт и зачита безусловно суверенната му воля, изразена чрез свободни демократични избори.

Българската социалистическа партия взема и отстъпва властта по мирен и демократичен начин в съответствие с установения от Конституцията ред.

Това разбиране за властта предполага политически и идеен плурализъм, схващан не просто като множественост на политическите субекти, а и като равнопоставеност, диалог, толерантност към опонентите.

Българската социалистическа партия изразява категорично несъгласие с появяващите се у нас и в други бивши социалистически страни тенденции на авторитаризъм и диктатура, на израждане на демокрацията, на преследване на социалистическите партии и политици, на политически и съдебни процеси и репресии.

Демокрация не може да се постигне по недемократични пътища и с недемократични средства.

Ролята на държавата

Българската социалистическа партия е за демократична и социална държава.

Държавата е решаващ фактор в защитата на националния суверенитет и сигурност.

Българската социалистическа партия отстоява разбирането, че пазарът и държавата, частната и държавната инициатива могат и трябва взаимно да се допълват, защото всяка от тези страни поотделно изпълнява функции, които не могат да се реализират от останалите.

Демократичната държава е основен фактор за коригиране недостатъците на пазара, на социалната му "слепота" и неангажираност. В условията на глоболизиращото се стопанство държавата трябва да възприеме нова роля, като насочва съзнателно икономическото развитие и обществения напредък, като защитава националните

интереси. В съвременното българско общество, което ускорено се поляризира, демократичната държава чрез регулативните си функции играе основна роля за интеграция и социална справедливост.

Ето защо демократичната държава трябва да насочва реформите, от които се нуждае страната. В икономическата област държавата трябва да действа като стратегически фактор за направляване на икономическия растеж чрез регулирането на пазарната икономика.

БСП подчертава голямата отговорност и необходимостта от активно участие на държавата в духовното развитие на обществото.

Но тя не се ограничава до функционирането на държавните институции, нито има смисъл сама за себе си. Политиката и политиците са призвани да създават благоприятни условия за пълноценна обществена реализация на хората.

Политиката в преходния период

Особено нараства отговорността на политиката в условията на преходния период, който преживява България. Тя не може да се сведе до рутинно боравене с традиционно случващи се неща. За да получат и запазят общественото доверие, политиците трябва да имат мъжеството да поемат своята отговорност, да си поставят общественонеобходими задачи, съответстващи на новите реалности.

На фона на повишената обществена възискателност и чувствителност тревожни размери днес взема кризата на политиката и на политическите елити у нас. Налице е драстична в някои случаи неспособност да се види и следва верният път за извеждане на страната от икономическата криза. Посредствеността доминира сред първия ешелон на политиците. Небивали размери придоби корупцията и злоупотребата с власт. Ниското качество на политическия живот, недостатъчната политическа култура в редица случаи предопределят неефективното функциониране на държавните институции.

Политическите партии стават обект на все по-остро обществено недоверие и недоволство. За това допринасят безпринципните в повечето случаи междупартийни и вътрешнопартийни боричкания, наличието на десетки "партии фантоми", нямащи реално нищо общо с политиката. Застрашителна е степента на обществения негативизъм и nihilизъм към многопартийната политическа демокрация, създаваща опасен вакуум за проникване на недемократични тенденции и нагласи.

Днес политиката и политиците имат шанс да преодолеят тези негативни явления само ако се превърнат в реални изразители на интересите на конкретни обществени слоеве, само ако направят широка крачка към демократизъм и откритост, само ако се превърнат в служители, а не в манипулатори на народа.

Политическата активност, която претендира да бъде нещо повече от прилагане на обективни необходими, трябва да се ражда и реализира от компетентни и съпричастни граждани. Това може да става чрез свободен, открит диалог между гражданите. Публичният диалог е изразение на демократичната култура.

БСП - национална партия

Една от основните характеристики на БСП е, че тя е национална партия.

Българската социалистическа партия е национална партия, защото поставя националните интереси над партийните, корпоративните и други групови интереси. Тя отчита интересите на различните социални групи, но има определена социална база и изразява интересите на хората и групите, които съставляват тази социална база. Когато обаче става дума за защита на националните интереси, те имат за БСП безусловен приоритет.

Българската социалистическа партия е национална партия, защото се обявява за политика на национално единение. Национално съгласие между различните политически, етнически и религиозни общности за осигуряване на границите, целостта, независимостта и модернизацията на страната е възможно и е въпрос на национално отговорно поведение на всички участници в политическия живот.

Българската социалистическа партия е национална партия, защото вижда реализацията на съвременния демократичен социализъм у нас през призмата на националната ни специфика. Като партия насочена към социализма на ХХІ век, БСП иска да промени днешната обществена действителност чрез най-подходящите за България средства, по пътя на демократичните реформи и с такива темпове и форми, които съответстват на историческите традиции и на реалните социални условия у нас.

СОЦИАЛНИ ОПОРИ НА БСП - ТРАДИЦИОННИ И НОВИ ТЕНДЕНЦИИ

Българската социалистическа партия е открита за обществени контакти и диалог с различните групи и слоеве, както и с техните политически представители. Ние сме убедени, че като се следва политиката на национално съгласие, е възможно да се изработи нов "обществен договор", отчитащ интересите на преобладаващата част от народа. Основното в този "договор", разбран не само в текущ, а и в перспективен план, е провеждането на необходимите реформи, но на минималната възможна и справедливо разпределена социална цена.

Но Българската социалистическа партия има собствена позиция, с която встъпва в обществения диалог по проблемите на реформите - позиция, определена изключително от интересите на нашите досегашни и бъдещи социални опори, на социалните слоеве и групи, от чиито редици ние получаваме главната си политическа, морална и електорална подкрепа.

По самата си природа на нова социалистическа партия БСП не издига преграда пред който и да било гражданин, споделящ идеите и политиката ѝ. Но именно защото е социалистическа партия, БСП не може да не защитава следните интереси, извеждайки ги на приоритетна позиция:

* интересите на хората на наемния умствен и физически труд;

* интересите на социално слабите, на хората, които поради възрастови, здравословни или социални причини не могат да се издържат с труда си;

* интересите на хората от свободните професии и от дребния бизнес, които със собствените си способности, усилия и трудова собственост развиват производство на материални и духовни блага.

Защитата на тези интереси е един неизбежен ограничител на прагматичността на нашата политика - има такива варианти и решения на проблемите, поставяни от реформите, които БСП не може да приеме, защото са насочени срещу интересите на хората, които са нашата социална опора и които ние защитаваме.

Българската социалистическа партия заявява, че тя продължава да бъде партия на труда и на трудовите хора, на работниците и селяните, на всички създатели на материални и духовни блага. Няма друга партия с толкова исторически опит и принос за подобряване на условията на труд и за защита на интересите на трудовия човек у нас.

БСП заявява също така, че тя е и партия на интелигенцията, на дребните собственици, на малкия бизнес, на творческите и новите професии, на зараждащата се средна класа.

Българската социалистическа партия защитава интересите и на бедните и обедняващите в България. Ние се появихме преди сто години и днес сме на политическата сцена, за да защитаваме експлоатираните и онеправданите. Ние не сме партия на бедността. Българската социалистическа партия се бори за постъпателно ограничаване на експлоатацията и на бедността, за благоденствие на всички граждани.

В съвременните условия социалната база на Българската социалистическа партия се разширява и претърпява качествени изменения. И в тази насока БСП трябва да бъде в крак с новите времена, отхвърляйки като неверни и двете крайни тенденции: капсулирането в традиционната социална база или социалното обезличаване.

Реалностите в социалната и демографската структура на страната, както и идейната и политическата приемственост в развитието на БСП предопределят голямото внимание, което ние отделяме на традиционната социална опора на социалистите - хората, за които вложеният труд е предпоставка за съществуване и обществен просперитет. Но в хода на реформите българското общество неизбежно ще се променя и затова БСП трябва да търси отговор на въпроса: при новите реалности как ще се изгради това социално мнозинство, което ще бъде опора на социализма за реализацията на неговия проект за бъдещето с мирни и демократични средства?

Именно тук се крият различията не само между левицата и десницата, но и между традиционната и новата левица. Българската социалистическа партия разбира, че в бъдеще ще ѝ бъде нужна подкрепата на по-широки и разнообразни обществени сили, отколкото са нейните традиционни социални опори. Имаме предвид не само появяващите се нови професионални групи, но и тези нови обществени формации, които не са пряко свързани с разделението на труда и които се обозначават като "инфракласови" или като "нови социални движения". Именно такива нови формации в значителна степен отразяват възникването и евентуалните възможности за решаване на нови обществени проблеми, на нови противоречия и източници на несправедливост в обществото (нови форми на маргинализация, неравноправие на жените и на младите хора, проблеми на околната среда, престъпност, расови и етнически напрежения и други).

В тези нови отношения и нови източници на опора (но и на обществена критика) БСП ще бъде способна да открие за себе си нови идеи и обществени перспективи, защото ще прибави към традиционните си поддръжници преобразувания импулс на нови социални групи, които определят политическата си ориентация не само изхождайки от строгите рамки на трудовите отношения.

БСП- МАСОВА И ПАРЛАМЕНТАРНА ПАРТИЯ

БСП - масова политическа партия

Българската социалистическа партия и занапред ще се развива като масова политическа партия. Своите обществени цели и ценности тя ще реализира не само чрез парламента и органите на местното самоуправление, но и в гражданското общество, посредством тясната връзка с реалните проблеми на хората от най-различни социални групи и слоеве.

Българската социалистическа партия продължава да бъде най-многобройната по своя членски състав партия в България и ще се стреми да остане такава. Чрез позициите и дейността на своите организации БСП ще се старее да привлича в своите редове нови членове както от традиционната си социална база, така и от новите обществени слоеве и движения. Запазването и увеличаването на членския състав е важна гаранция не само за жизнеспособността на партийните структури, но и за разширяване на тяхното влияние и за ефективна кадрова политика.

Като масова, с многоброен членски състав партия, БСП присъства, макар и не в еднаква степен, в различните структури на гражданското общество. Това присъствие допълва в съществена степен дейността ни в органите на представителната демокрация. Нещо повече, това е перспективната възможност за пълноценно участие и принос на БСП в развитието на пряката демокрация, на демокрацията на участието, в която да се привлекат идеите и способностите на най-широки обществени слоеве и да се коригират очерталите се недостатъци на представителната демокрация.

Развивайки се по-нататък като масова партия, БСП потвърждава своя открит характер. Тя запазва своите организации отворени за всички, приемащи социалистическите идеи и ценности, а не само за подбран по един или друг принцип политически елит. Открита за хора от различни социални слоеве, групи, възрастови категории, етнически общности и професионални съсловия, БСП запазва чувствителността си към техните проблеми и си осигурява достатъчна вътрешна представителност за отразяване на техните интереси при формирането на политиката си.

Запазвайки и обогатявайки характера си на масова политическа организация, БСП остава вярна на дълбоко демократичния, народностен характер на социалистическите идеи. Реална и пълноценна вътрешнопартийна демокрация може да съществува единствено когато членовете и привържениците на партията имат не само формално равни права и свобода на мнението, а и действени възможности да участват в изработването, провеждането и оценката на политиката ѝ. Развитието на БСП като масова партия означава, че сега и в бъдеще нейната политика ще се изработва и провежда не от ограничен брой избрани политици с висока степен на автономност, а от максимално широк кръг дейци, активисти, експерти и просто симпатизанти.

Разширяването на масовото участие на социалистите във формирането и провеждането на политиката на БСП със сигурност ще доведе и до повишаване качеството на тази политика, тъй като по-точно ще отразява разнообразието от реални специфични (а не самоцелно обособени) гледни точки за обществените проблеми и политическите средства за решаването им.

БСП - парламентарна партия

Един от най-съществените аспекти на промяната на БСП и същевременно едно от безспорните доказателства за тази промяна през последните години е възраждането и укрепването ѝ като основна парламентарна сила в българското общество. БСП неизменно отстоява принципите на парламентаризма като едно от най-ценните достижения на човешката цивилизация. Социалистите признават върховенството на

Конституцията и действат в рамките на законите; те зачитат и защитават демократичните институции в страната; уважават ценностите и практиката на многопартийността и идейния плурализъм.

Като парламентарна партия БСП признава свободните и демократични избори като единствения легитимен път към властта, която трябва да се упражнява в политически диалог, партньорство и лоялна конкуренция с другите политически партии. Изборите са необходима проверка и стимул за самоконтрол и саморазвитие на истински демократичните политически формации.

През последните години БСП доказва привързаността си към идеите и принципите на парламентаризма и като управляваща, и като опозиционна партия. Ние отстояваме идеите за национално съгласие и диалог с политическите партньори и опоненти, за такава формула на управление на страната, която би имала най-широка политическа и обществена подкрепа в днешните трудни времена.

И занапред Народното събрание и органите на местното самоуправление ще бъдат основно поле за политическа дейност и изява на българските социалисти.

С развитието на българската парламентарна демокрация БСП получава възможности да отстоява своите обществени цели и ценности. Институциите на представителната демокрация ще бъдат опората за реализиране на вота на доверие, който БСП очаква да получи от народа. Това означава нови изисквания, нови предизвикателства и нова отговорност на парламентаристите и съветниците социалисти.

Преди всичко изпъква въпросът за политическата и моралната отговорност на парламентарната група и групите на съветниците от БСП пред нейните избиратели и пред самата партия. Макар и представители на целия народ, удостоените с народното доверие отиват в парламента или в местните органи на властта, за да се борят за реализация на програмата, спечелила това доверие, за да защитават интересите на хората, които са подкрепили политиката на БСП. Нейните политици и парламентаристи ще се противопоставят решително на всякакви опити за провеждане на користни корпоративни или на лични интереси под прикритието на свободния конституционен мандат, както и на котерийни, задкулисни политически съглашения във вреда на интересите на народа и държавата.

Опитът от последните години показва, че силата на парламентарните изяви на БСП зависи в значителна степен от сплотеността, дееспособността и атмосферата в парламентарната група и в групите на съветниците на партията. БСП зачита свободата на всеки свой народен избраник, включително и правата му да промени политическата си ориентация, но категорично ще отстоява принципа на политическата вярност към вота на избирателите, който изключва опити да се формират автономни структури и центрове на власт в парламентарната група.

БСП трябва да отделя по-цялостно внимание на подбора и подготовката на своите кандидати за народни представители и съветници. Категорично ще се налага необходимостта от висококвалифицирани, подготвени в главните направления на парламентарната дейност политици с доказани лични качества. Прецизният, принципен и широкодемократичен подбор, провеждан сред всички обществени и професионални групи, ще гарантира това.

Българската социалистическа партия трябва да постигне по-високо качество, системност и обществена ефективност на своята законодателна дейност. Законопроектите, които отстоява Парламентарната група на БСП, трябва да изразяват в своята същност решаването на националните проблеми и на проблемите на хората чрез политиката на лявата алтернатива, да придават конкретни черти на

облика и идентичността на партията. Законодателната дейност, парламентарният контрол, диалогът с останалите парламентарни формации се разгръщат като важна и неделима част от общата политическа стратегия и тактика на БСП.

Утвърждаването на БСП като парламентарна партия изисква по-нататъшно усъвършенстване на взаимодействието и взаимното подпомагане на парламентарните и партийните структури. Логиката на съвременната парламентарна демокрация налага вътрешнопартийната дейност да бъде съобразена с хода на парламентарния живот, както и с изискванията и ритъма на изборните кампании, с мащабите и проблемите на общностите, които излъчват органите на представителната демокрация.

Необходимо е да се подобри координацията и съвместната дейност между Висшия партиен съвет и Парламентарната група на БСП, между местните партийни органи и групите на съветниците в органите на самоуправление. Правилното решение тук е не в установяването на командно-йерархични отношения, нито в преднамереното противопоставяне, а във висока самостоятелност на парламентарните структури при изпълнението на политическата линия и принципните позиции, изработени от съответните партийни органи, по правило съвместно с избраниците ни в органите на представителната демокрация.

ПРИНЦИПИ НА ИЗГРАЖДАНЕ И ФУНКЦИОНИРАНЕ НА БСП

Силата и влиянието на Българската социалистическа партия в голяма степен зависят предимно от нея самата, от активното и съзидателното съучастие на всички нейни членове и привърженици, на нейните структури. Залогът за устойчивостта и разширяването на силата и влиянието на партията е в осигуряването на висока политическа дееспособност и на широка вътрешнопартийна демокрация. Двете неща са взаимно свързани и взаимно обуславящи се - политическата дееспособност изисква изработване на правилна политика, организационна мощ и бърза политическа реакция, а те са невъзможни без най-широкото участие на членовете и структурите на партията. Вътрешнопартийната демокрация не е път за хаотични действия и сепаратизъм, а предпоставка за съзнателна политическа самоорганизация.

Необходимо е основният принцип на изграждане на БСП - принципът на демократичното единство, да получи по-нататъшно развитие, за да бъде нашата политическа практика по-ефективна и по-демократична.

В БСП се признава правото на социалистите да създават и да участват в различни идейни течения. Тяхното призвание е да генерират идеи и алтернативи за развитието и за политиката на партията и на страната, без да се превръщат в автономни политически и организационни фракции.

Българската социалистическа партия се изгражда, развива и действа на основата на политическо и организационно единство, при идеен плурализъм, но не като съюз на идейни течения, обединения и групи за влияние.

Обновената БСП трябва да носи със себе си различията не като мотив за разцепление, а като ценност и активен фактор в създаването на нейната политика и на нейното единство.

Българската социалистическа партия е демократична и единна партия. Приемайки плурализма на мисленето, ние не можем да се превърнем и няма да се превърнем в партия, която не е способна да се организира за практически действия. Ние не може да искаме вота на избирателите за управление на страната, ако не покажем, че умеем да управляваме себе си като партия. Ние трябва да останем единна партия,

която постига политиката си в дискусии, но я изпълнява в единство - само тогава БСП може да бъде силна партия.

В настоящия етап от реформите в страната и от собственото си реформиране БСП се нуждае от нов, мощен и действен импулс на демократизма в себе си, за себе си и за обществото.

Българската социалистическа партия ще се утвърди като водеща политическа сила само ако успее да направи милионите си членове, симпатизанти и избиратели реални политически, интелектуални и морални участници в реформите на българското общество, т.е. ако докрай бъде масова, демократична лява партия на трудещите се, а не на един елит, който действа от името на трудещите се.

За целта БСП се нуждае от действени политически принципи и организационни, включително и уставни механизми, които да ги осигуряват.

Предвидените в Устава общопартийни и местни форуми трябва да са широко представителни, за да се изслушва цялото многообразие от гледни точки и съображения при взимането на важни политически решения.

При формирането на общопартийните и местните ръководни органи трябва широко да се застъпва принципът на делегиране на представители в тях от съответните региони, от общински и основни организации на БСП. Така делегираните представители ще носят отговорност не само пред конгреса и пред партийната конференция, но и пред делегиралите ги организации.

Нужно е разширяване на демократизма и при подбора, и при излъчването на ръководните кадри на самата партия, както и на нейните представители в структурите на държавната власт. Полезно ще бъде да се използват и преки вътрешнопартийни избори, при които за кандидатурите се произнасят всички членове на партията или на съответните организации.

Трябва да се развие практиката на общопартийните допитвания по особено важни въпроси от живота и дейността на БСП, както и на съответни допитвания в регионален или общински мащаб. Редица ключови политически решения, които се отнасят до определяне на политиката на партията, трябва да се приемат след подобни допитвания. В един от най-трудните моменти през последните години партията извърши успешно крайно труден и деликатен политически акт - промени чрез допитване името си.

Условията, в които работи днес БСП, и тенденциите на нейното обновление налагат по-нататъшно усъвършенстване на взаимоотношенията между органите от различните равнища на партията, между изборните дейци и експертите в партийните органи.

В хода на промените в страната и в самата партия стана очевидно, че едностранното увлечение по хоризонталните структури за сметка на вертикалните връзки не увеличава, а често пъти намалява политическата ефективност на БСП. Нужно е оптимално съчетаване на едните с другите. Но вертикалните връзки в БСП не могат да бъдат нито еднозначно йерархични, основаващи се на подчинеността, нито еднопосочни като информационни канали. По-нататъшното им оптимизиране изисква на преден план да се изведе една нова роля на средните и низовите звена и органи на партията в процеса на изработване, провеждане и оценка на нейната политика. Това означава не тенденция към федерализация на партията, а принципно нова политическа самостоятелност, инициатива и отговорност на партийните органи и

организации при вземане на решения, касаещи местни въпроси, регионалната политика, както и "голямата" политика.

Повишаването на ролята на средните и низови органи ще бъде паралелно с увеличаването на ролята на висшите ръководни органи на партията. Те трябва да се съсредоточат върху изработването и реализирането на общопартийната стратегия и тактика, да ръководят формирането и изпълнението на практическата политика на партията, да обединяват и синхронизират действията на различните партийни структури, да съгласуват масовата и парламентарната дейност на партията, да осигурят спазването и изпълнението на партийната програма.

БСП И СТРУКТУРИТЕ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

Отношенията на БСП с другите политически партии и организации

Българската социалистическа партия разглежда себе си като една от съставните части на българския политически живот. Тя няма претенции за изключителност, за историческа предопределеност, за хегемония над останалите политически партии.

Българската социалистическа партия споделя и строго спазва изискванията, които Конституцията на Република България и законите на страната поставят пред политическите субекти и тяхната дейност. Основавайки се своята стратегия за национално съгласие, БСП развива отношенията си с другите политически организации върху принципите на равноправието и взаимното уважение, зачитане волята на избирателите, лоялно съперничество, толерантност и конструктивност. С естествен приоритет се ползва взаимодействието ни с левите партии. Ние развиваме диалог и връзки с всички партии, обществени организации и движения, които на дело работят за националните интереси, зачитат правата и свободите на личността, демократичните ценности, проявяват уважение към Конституцията и демократичните институции.

Българската социалистическа партия е за разнообразие на националния политически спектър с оглед на най-представително изразяване интересите на различните социални слоеве и групи.

В коалиционната си политика БСП изхожда от необходимостта и възможността за изграждане на лява или левоцентристка алтернатива на управление на страната. Това налага преди всичко партньорство със силите на левицата с оглед постигане на общи или сходни виждания за пътищата за решаване на най-наболелите проблеми на България.

Същевременно Българската социалистическа партия не изключва възможността при съответни вътрешни и международни условия, в името на определена политика и след изборен вот, да бъде на дневен ред въпросът за "голяма коалиция" с участието на представители на леви, центристски и десни партии.

БСП и гражданските движения и инициативи

С утвърждаването на демокрацията в страната ще нараства значението на гражданските акции, инициативи и движения. Те са един важен израз на пряката демокрация, форма на самоорганизирането на гражданите за решаване на собствените им проблеми и на проблемите на обществото. Българската социалистическа партия симпатизира на демократичния дух и на моралния заряд на

тези структури на гражданското начало. Тя ще подкрепя инициативите с правозащитен, хуманитарен, антивоенен, екологичен, здравен, просветен, културен и социален характер.

Българската социалистическа партия оценява нарастващото значение на гражданските движения в съвременното и бъдещото общество и призовава своите членове, симпатизанти и избиратели активно да участват в тях.

Отношението на БСП към жените и женските движения

Българската социалистическа партия преосмисля цялостното си отношение към жените в съответствие с радикалните промени, които внася извършващата се в света женска революция. Ние, социалистите, сме за издигане ролята на жената в общественото развитие и в политическия живот, за осъществяване на нейния специфичен обществен, хуманистичен и творчески потенциал, за защита на нейните права и свободи. Въпросът не е само в това да не се накърняват свободата, достойнството, правата и индивидуалната реализация на жената за сметка на мъжа или обратно, да не се продължава изживялата времето си полова дискриминация, а да се постигне по-висока степен на хармонизиране на отношенията на мъжете и жените и да се създават предпоставки и условия за пълноценното им развитие и осъществяване.

Този световен проблем има особено остри аспекти в съвременна България.

Високата цена на българския преход оказва драматично въздействие върху личностния, семейния и обществен статус на жените у нас. Те са сред най-засегнатите от безработицата и от деформирания пазар на труда. Това крие опасности от професионална и личностна деградация, от ограничаване на социалните контакти и стесняване на духовния кръгосор на жената. Тя загуби спокойствието си и гаранциите за своята неприкосновеност и за сигурността на децата си.

Като защитава правото на труд на жените, БСП отхвърля икономическата принуда за пълна заетост, упражняването предимно на нискоквалифицирани и слабо заплащани дейности, приемането на условия за работа, които са вредни за здравето и репродуктивните възможности на жената. Българската социалистическа партия е за нов модел на женска заетост, за отчитане участието ѝ в неформалните сектори и в отглеждането на младите поколения, с което да се придвижим по-напред в преодоляване на противоречието между майчинството, трудовата и други социални изяви на жената.

Българската социалистическа партия ще полага усилия за усъвършенстване на нормативната и финансовата основа на държавните и обществените грижи за майчинството и детството. Тя е за съхраняване на социалните придобивки, които стимулират и подпомагат личностното развитие на жените, осъществяването на неповторимата им роля да дават живот на нови поколения. Това е не само хуманен мотив, но и важен елемент на националното съгласие и една от опорните точки на перспективната национална стратегия.

Българската социалистическа партия се обявява за държавна и обществена закрила на семейството и на неговите ценности, за ефективно съдействие при решаването на такива проблеми като намиране на работа, придобиване на жилище, отглеждане на децата, развитие на частен семеен бизнес, получаване на квалификация и преквалификация, почивка и възстановяване.

Тези проблеми, свързани с мястото на жените в семейството, в обществото и в труда могат да бъдат решени само с най-енергичната обществена активност на самите жени. БСП ще поддържа тясно и конструктивно сътрудничество с женски организации, които работят за защита интересите на българските жени, на децата и на семейството. Като се отчита значителното място на жените в членския състав и в социалната база на партията, БСП ще създава условия за засиленото им представяне и активно участие в партийната дейност и в ръководните органи.

БСП, младежта и младежките организации

Българската социалистическа партия смята, че трябва да се отхвърли патернализъмът в отношението към младежта и да се търси национално съгласие за изработване на разумна и дългосрочна държавна политика за интелектуално, физическо и социално развитие на българската младеж. Социалистите акцентират върху идеята, че обществото и държавата трябва да създадат условия за обществена и трудова реализация на младите хора, да ги подпомагат за получаване на образование, за придобиване на самостоятелни жилища, при създаване на семейство и отглеждане на деца.

Българската социалистическа партия цени и подкрепя дейността на онези младежки и студентски организации, които преследват демократични, хуманитарни, екологични, научни, патриотични и културни цели, свързани с развитието на младото поколение. Ние уважаваме тяхната автономност и не поставяме никакви политически или организационни условия за контакти и взаимодействие с тях.

БСП отделя особено внимание на взаимоотношенията си с младежките организации със социалистическа и лява ориентация. Тя зачита правото им да решават самостоятелно политическите и организационните си проблеми. БСП смята за необходимо да се засили работата за разширяване влиянието на левите идеи сред българската младеж.

Българската социалистическа партия е за създаване на обществени форми, които да осигурят условия за участие на младите хора при решаване както на собствените им проблеми, така и на проблемите на българското общество.

БСП и организациите за физическа култура, спорт и туризъм

В България има традиции в обществената организация на физическата култура, спорта и туризма. БСП е за развитието и обогатяването на тези традиции и ще подкрепя изграждането и дейността на доказали ефикасността си организационни форми за масов и елитен спорт и туризъм - клубове, дружества, секции, федерации, съюзи и други. Ние ще съдействаме за възстановяването и по-доброто стопанисване на материалната база за спорт и туризъм.

Задоволяването на потребностите от физически занимания трябва да става с формирано на възрастов принцип групи с различни профили. Необходимо е развитие на детско-юношеските спортове и на високото спортно майсторство и утвърждаване на водещите позиции на българските школи в световния спорт.

Финансирането на физкултурните и спортно-туристическите дейности в пазарното общество ще се обезпечават със субсидии от централния и от местните бюджети, от социалните фондове, чрез спонсорство и реклами, от приходи от платени услуги, трансфери на състезатели и треньори и други.

БСП и професионално-творческите организации на интелигенцията

Процесът на демократизация и на преход в новите времена е невъзможен без интелигенцията, без съхраняването на традициите и постигането на нова, по-висока степен в образованието, квалификацията и културата на българските граждани.

Българската социалистическа партия настоява да се запазят и развият творческите организации на интелигенцията и да се повиши тяхната роля в обществото, за преодоляване на конфронтацията и единение на нацията и в защита на професионалните интереси на учените, учителите, лекарите, художествените творци и културните деятели. Ние сме за постоянен равноправен диалог между държавните институции и творческите съюзи при решаването на проблемите на духовната сфера.

Българската социалистическа партия ще продължи да се отнася с голямо уважение и признание към цялата българска интелигенция.

На лявоориентираната интелигенция, на членовете и симпатизантите на БСП сред нея ние, социалистите, отреждаме предно място в дейността и обновлението на партията.

БСП, синдикатите, организациите на работодателите и социалното партньорство

Българската социалистическа партия е за независимостта и непартийността на синдикатите, стреми се към конструктивно сътрудничество с всички синдикати в интерес на трудовите хора.

За Българската социалистическа партия отстояването на синдикалната независимост и правата на синдикатите е една от най-важните гаранции за по-нататъшното развитие на демократичните процеси в страната и за ефективната защита на социално-икономическите интереси на трудещите се.

Поради присъщата за една лява партия социална насоченост на нейните законодателни инициативи, БСП намира за естествено сътрудничеството със синдикатите при подготовката и общественото обсъждане на законите, гарантиращи социално-икономическите права на гражданите.

Българската социалистическа партия е открита за диалог с организациите на работодателите от държавния и частния сектор. Тя ще подкрепя взаимната готовност на работници и работодатели за разумни компромиси при преодоляването на противоречията между икономическата печалба и социалните изисквания.

Естествено, БСП ще проявява предпочитания към синдикалните организации, в които членуват преобладаващата част от членовете и симпатизантите ѝ.

Българската социалистическа партия ще полага усилия за укрепване на системата за тристранно партньорство между синдикатите, работодателите и държавата. Присъствието и ролята на държавата в трипартизма при регулирането на трудовоосигурителните отношения, при преговори във връзка с трудови конфликти би следвало да се оценява и от гледна точка на измененията в структурата на собствеността, технологиите, пазарите и продуктите, решаването на екологическите проблеми. Тристранното партньорство и отговорното поведение на всички участници в него ще имат съществено значение за защитата на интересите на трудещите се, за постигането на общоприемлив обществен договор в сложните и трудни условия на прехода в нашата страна.

БСП и кооперативното движение

Българската социалистическа партия е традиционно свързана с кооперативното движение. Социалистите виждат в кооперацията ефикасна икономическа и социална форма, оценяват големите ѝ възможности в прехода и ще направят всичко, зависещо от тях, за нейната защита, укрепване и модернизирание. Днешна България се нуждае от модерни кооперативни сдружения, от гъвкаво съвременно кооперативно движение.

Българската социалистическа партия предлага законодателни и управленски мерки, които да гарантират свободното сдружаване на частните собственици, както и държавната подкрепа на такива доброволни сдружения. Модерното коопериране за производствена, търговска, кредитна, културна и други дейности, изобщо асоциирането със стопанска цел е един от пътищата за изход от кризата. Това е не само шанс и поле за изява на дребните и средните собственици, а и възможност за професионална реализация на висококвалифицирани български работници и специалисти. Негативизмът към кооперативното движение или посегателствата срещу него БСП оценява като антиконституционна тенденция на ограничаване правата на частните собственици и на икономическата демокрация.

Българската социалистическа партия призовава своите членове, симпатизанти и избиратели да бъдат активни участници в кооперациите и в кооперативното движение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С тази програма Българската социалистическа партия дава отговор на въпроса за своята идейна и социална идентификация, за своите дългосрочни и непосредствени цели и за пътищата на тяхното постигане.

Ние сме модерна социалистическа партия. Ние сме партия на българската, европейската и световната левица. Ние сме партия на обновяващия се демократичен социализъм.

Българската социалистическа партия се бори за извеждане на страната от кризата при защита интересите на бедните и средните социални слоеве; за демократизиране, общо благоденствие и модернизация на България; за реализиране на идеите и ценностите на социализма в едно мирно, свободно, демократично, справедливо и хуманно общество у нас, в Европа и света.

Ние ще вървим към своите цели по демократични пътища, постигаме ги чрез демократични средства.

Българската социалистическа партия се обновява, трансформира се в нов тип социалистическа партия, за да бъде в съзвучие с новите времена и с най-напредничавите тенденции в европейското и световното развитие. Така тя става силна, жизнена и способна да провежда нова, модернизираща страната, практическа политика.

Силата на БСП е в продължаването на нейното обновление и в запазването на нейното единство, в нейните дълбоки стогодишни корени и в нейната насоченост към настоящето и бъдещето.

Ние идваме от далеч и ще бъдем съвременници на бъдещето.

Защото работим за България и за социалистическите идеи, които ще пребъдат!